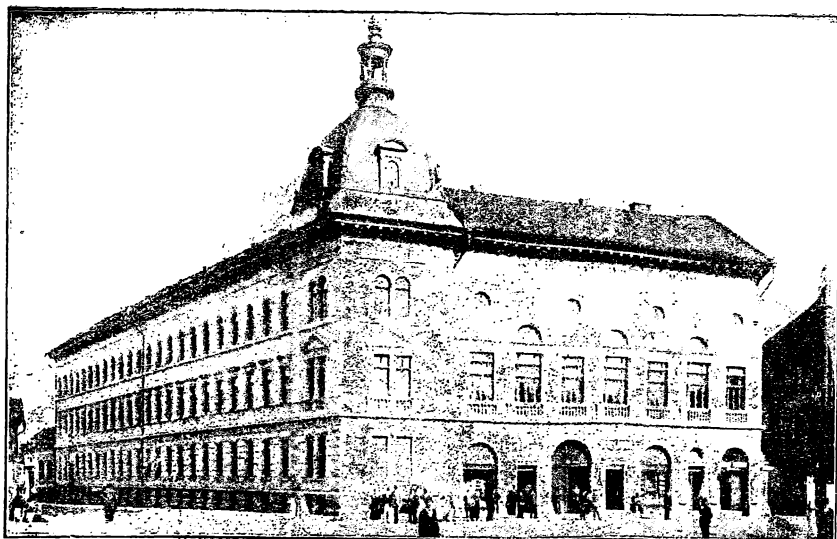

**AZ ERDÉLYI
REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET
THEOLOGIAI FAKULTÁSÁNAK
ÉRTESITŐJE
AZ 1913—1914. ISKOLAI ÉVRŐL**

SZERKESZTETTE :
DR. KECSKEMÉTHY ISTVÁN
A THEOL. FAKULTÁS IGAZGATÓJA.

**KOLOZSVÁR, AZ ERDÉLYI REF. EGYHÁZKERÜLET KIADÁSA
1914.**

24i. sz. 300 pld.

1.

Iskolai évmegnyitó beszéd.

Még három szemelvény keleti utamból.

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úr!

Méltóságos Előljáróság!

Nagytiszteletű Tanári Kar!

Nemes ifjúság!

Mélyen tisztelt közönség!

Most, mikor intézetünk 19-ik iskolai évét megnyitni készülünk, engedjessék meg nekem, hogy ismét három szemelvényt mutassak be keleti utamból.

A szent fal.

Brindisiből Alexandriába az osztrák Lloyd „Dalmatia“ nevű hajóján utaztam 1911. márt. 20—23. Itt a fedélköz festőileg piszkos utasai között különösen feltűnt előttem egy keshedt kék bársony kaftánba burkolt alak, aki oly aggodalmasan behúzódott vackába, mintha csak attól félné, hogy valami kívül való dolog érintésével beszenyezi magát. Prémmelel ékitett csücskös bársony kucsmája alól aggodalmas és megvető pillantásokat lövelt szét szüntelen, nehogy valami tisztátalan találjon hozzá közelíteni. Ajkai e közben szünet nélkül valami imát morzsolgattak. Miután már nem győztem várni, hogy megálljon, oda bátorkodtam hozzá és megszólítottam. De minden erőlködésem hiába való volt, nem tudtam feleletre bírni. Mikor aztán csalódottan távoztam, utközben bizalmasan mellém suhant egy úr és nyájasan felvilágosított, hogy az az ember otthon, Jeruzsálemben, nem ennyire barátságatlan ám, csak itt a hajón ilyen, mert itt fél; ő azonban, t. i. a nyájas úr, itt sem fél, ő vele

lehet barátkozni. És mivel kitünt, hogy jeruzsálemi, hát meg is barátkoztam vele nyomban. Bizonyos büszkeséggel nyújtotta át héber szövegű névjegyét, melyen a név mellett ott díszelgett a hivatal is: ró's hamm^enaqq^erím, magyarul úgy mondhatnók, hogy a „főbonc,“ aki a rítus szerint vágott és vérevelt húst még újabb tisztítási eljárásnak veti alá, és teljesen eltávolítja belőle az idvességre ártalmas elemeket. Tehát fontos hivatal, bár én eladdig nem tudtam róla semmit; mentségemre szolgáljon azonban, hogy még eddig csak néhány népesebb és „szentebb“ városban van felállítva. Érdeklődve hallgattam tehát a szent hivatallal járó kötelességekről szóló szakszerű magyarázatot, és amint tovább olvastam a névjegyen: „főbonc a szentség városában, Jeruzsálemben, mely építtessék meg,“ hát egyszerre felöltött előttem a gondolat, hogy ime ebben a két emberben a zsidóság fejlődésének a keresztyéniségről való elszakadása óta, tehát szinte két ezredév alatt elért eredménye van élő szoborba öntve. Szinte mintha ezt a gondolatot akarta volna megpecsételni a főbonc, előadása végeztével minden átmenet nélkül elővett egy tucat kártyát a zsebéből, és mintha ismeretséggkötésünkből ez egészen természetesen, sőt szükségképen folynék, meginvitált, hogy üljek le vele kártyázni. Hát persze, míg az új Jeruzsálem megépülne, addig is csak kell az embernek valamit csinálni.

Ezen előzmények után történt, hogy négy héttel később, április 15-ikén, egy szombafi napon Jeruzsálemben azt a híres kőfalat kerestem, amely a hagyomány szerint a régi jeruzsálemi templom maradványa és ezért a zsidók előtt különös tiszteletben áll. Tewfiq, az én arab társalgóm, bár benszülött volt, még hírét sem hallotta ennek a falnak, tehát útközben, a zezzugos sikátorok közt többször kellett kérdezősködnöm; de bizony a szóbeli utmutatások nem sokat értek. Végre, mikor Tewfiq már-már bebizonyította, hogy én csak a könyvek után beszélek, azok pedig hazudnak, és e féle fal nincs is Jeruzsálemben, hát egy melléksikátorból épen rám botlik egy kékkaftános, prémes, bársonykucsmás rabbi: az én hajóbeli szótalán „ismerősöm“! Ez uttal sem bizonyult sokkal beszédesebbnek, mint a hajón; annyit mondott csak, hogy ő is épen e kőfalhoz megy, de többet egy szót sem tudtam belőle kicsikarni. Három lépéssel előre ment, és duruzsoló imáját folytatva intett, hogy kövessük. Átállott több szót vesztegetni ránk, nehogy annyival is későbbben építtessék meg a jeruzsálemi templom.

Mikor a keresett helyre értünk, még csak hátra sem nézett ránk, egyszerűen ott hagyott bennünket a faképnél, és elvegyült a már ekkorra nagy számban összegyűlt áhítatoskodó közönség közt. Magán ezen a híres falon nincs mit nézni, egy 18 méter magas, viharverte régi kőfal, talán a Heródesek idejéből; de a zsidóság ebben látja régi nagyságának dicső emlékét és jövő dicsőségének biztos zálogát. Ez hirdeti neki Adonáj rettenetes hatalmát, mellyel minden fenyegetéseit betöltötte; és ez vigasztalja Adonáj nagy irgalmasságával, mellyel minden ígétét be fogja váltani. Hanem a kőfal előtti hosszú, keskeny téren feledhetetlen látvány tárult elénk. Az egész tér tele volt bókolva, ágálva panaszló és imádkozó hívővel. Az én rabbim volt köztük a leghangosabb. Ott állt a középben, és úgy beszélt és gesztikulált, mintha a kőfallal perelne. De valósággal oly ingerülten és hevesen ám, hogy néha azt hittem, hogy most mindjárt tettelegességre kerül a dolog. Majd átcsapott könnyörgő esedezésbe: „építsd, építsd, Adonáj, hamar, hamar a szentség városát, Jeruzsálemet.“ Voltak, akik a fal köveit csókolgatták nagy szeretettel. Mind ehez a kíséretet a különböző nemzetek közül összegyűlt, imákat és zsoltárokat olvasó tarka sokaságnak különös moraja adta. Az arcokon, a szemekben és hangban azonban inkább fanatizmus volt, mint áhítat. Sőt rendszeren még az sem, hanem az érdemszerző szolgálat pontos elvégzésének megelégedett tudata. A hívő ezzel megteszi a magáét, most már Adonájon van a sor, hogy ő is megtegye a magáét. Addig pedig, mivel végre addig is csak kell valamit csinálni, hát az ember vagy imákat morzsol, mint az én rabbim, vagy kártyázik, mint az én főboncom. Tertium non datur.

Annak a népnek, mely istenországa kincseivel egy világot tett gazdaggá, imé egész régi nagyságából és gazdagságából nem maradt meg egyebe, mint ez az élettelen, megviselt kőfal. És még ennél is élettelenebb az a reménység, ami ehez fűződik, a földi Jeruzsálem újjá építése és a zsidóság politikai világalma. Ez ugyan lehet a világiakban való előre törekvésben hatalmas hajtóerő, sőt mint látjuk, tényleg az is; de az embert igazi életéhez, az istenfiúság megnyeréséhez és éléséhez egy lépéssel sem viheti közelebb. Ez az eszményiségnek legfeljebb csak arra a magaslatára emelheti az embert, amelyre a mai magyar társadalom sajátságos, de könnyen megmagyarázható új-jeruzsálemi hatások révén tényleg el is jutott, hogy ki mit hisz, az mellékes, csak becsületes legyen az ember. Értsd, hogy be ne csukják.

Mind az a csók és dédelgetés különben, amivel a zsidók e falat illetik, tulajdonképen annak a térnek szól, amely rajta túl terül el kelet felé, és amelyet az arab Háram es-serifnek nevez, mert ezen emelkedik a régi jeruzsálemi templom helyén az alaptalanul Omármecset-nek is nevezett Kubbet esz-szachra, a Szikladóm, amelynek közepén szép vasráccsal körülkerítve látható az a 17·7 m. hosszú, 13·5 m. széles kő, amely a mohamedán világnak a mekkai kő után a legnagyobb szentsége. Erre a térre, mely a zsidó vallás egész gondolatvilágának és legdicsőbb jövő-váradalmainak ma is központja, zsidó be nem teheti a lábát, mert nem tudhatja, mikor lép a szentekszentének helyére, ami pedig rettenetes bűn volna. A krími háború előtt különben nem is volt szabad e térre lépni másnak, csak mohamedánnak. Az óta szabad, de csak a konzulátus úján nyert hatósági engedéllyel, és egy török katona meg a konzuli qavasz kíséretében. Mikor én ott jártam, akkor az osztr. és magyar konzul még új ember volt ott, akinek terhére esett az e féle, hát mi nehányan az osztrák-magyar zarándokház rectorának, dr. Dangelmeyer Gusztáv esztergom-egyházmegyei áldozárnak közbenjárására jutottunk be. Az ő qavaszán kívül természetesen egy fegyveres török katona is kísért bennünket, akinek az egyik lábán cugos cipellő volt, a másikon meg papucs, elővigyázatból egy piros babos keszkenővel a lábához kötve. Ily harcias kísérettel bátran megjelenhettünk a szent téren, ami akkor nem volt épen minden veszély nélküli dolog, mert nem rég történt, egyes részleteiben a szemem láttára, az a kedélyeket sokáig izgalomban tartó eset, hogy a nebi-Músza-búcsúról hazatérő hívők valósággal lázadásban törtek ki a miatt, mert észre vették, hogy a szent kő alatti üregben jártak valakik, és ellopták Salamonnak ott elrejtett kincseit, és azokat a varázs-szereit, amelyekkel a dzsineknek parancsolt. A jámbor mohamedánok ez utóbbit fájlalták főképen. Nagy dolog lett ebből; akkoriban az európai lapok sok találgatást és sok mesét is írtak róla. Rám nézve az a kellemetlen következménye lett a dolognak, hogy az ingerült hangulatra való tekintettel, de főkép azért, mert a megindult vizsgálat során kiküldött vizsgáló bizottság épen ekkor tartott helyszíni szemlét, a séch semmi módon nem volt rá vehető, hogy levezessen bennünket a sziklán alól levő üregbe, ahol pedig nevezetes dolgokat lehetett

volna látni, u. m. azokat a helyeket, ahol Dávid, Salamon stb. imádkoztak, továbbá egy lyukat, amit Mohamed akkor fúrt a fejével egy kőbe, mikor mennybe szállt. E szerint én arról sem győződhettem meg, mi az alapja annak a mohamedán hitnek, hogy a szikla szabadon lebeg az űr felett. Egy éjjel u. i. Mohamed elragadtatott Mekkából Jeruzsálembe, és akkor ezen a sziklán imádkozott. Mikor azonban felemelkedett róla, hát a szikla is vele akart menni. Gábrriel arkangyálnak kellett segítségül jőni, hogy visszanyomja helyére; a keze nyoma ma is meglátszik rajta; de egészen a földig nem nyomta vissza, és így az óta szabadon lebeg.

Ezek és az ezekhez hasonlók (pl. hogy a szikla többször meg is szólalt, szólt Mohamedhez és Omár kalifához is, stb.) szemmel láthatólag későbbi, és eredeti mohamedán születésű mondák, és így vallástörténeti értékük a mi szempontunkból nem igen van. De élnek róla őseredetű mondák is. Ezek között a legfontosabb az, hogy ez alatt van a lelkek kútja, ahol a lelkek hetenként kétszer összejönnek imádkozni. Vagy, hogy ez jelöli a pokol lejárátát. Ezt a látszólagos ellenmondást megmagyarázza az a hit, mely szerint a Paradicsom és a pokol egymás mellett van Jeruzsálem alatt, és a meghaltak lelkei, mihelyt a hulla eltemetettet, azonnal Jeruzsálembe repülnek, és itt a lelkek kútjának a templomtéren levő nyílásán át leszállnak az alvilágba. Itt várják az ítélet napját. Ezzel lehet kapcsolatban, hogy egy, a domtól északnyugatra fekvő kis kupolát, mely alatt az altalaj sziklája kilátszik, Kubbet el arvah = a lelkek templomának neveznek. És nem érdektelen, hogy ugyanitt, a domtól keletre mutogatják a Mehkemet Daud = a Dávid itélőházát, amit Kubbet esz-szilsele = lánckupolának neveznek, mert a monda szerint hajdan egy lánc volt itt kifeszítve, amit Salamon készített, vagy m. sz. maga Allah, amit az esküt tevőknek meg kellett fogni, és ha hamisan esküdött, hát levált egy tagja. Ez a monda ugyan keletkezhetett szintén tisztán mohamedán talajon a Salamon bölcs ítéletéről szóló bibliai elbeszélés alapján, de talán mégis általánosabb és régiebb eredetere vall az a körülmény, hogy az arab gondolatvilágban egy olyan láncról vagy kötélről is van szó, amelynek az utolsó ítéletnél van szerepe. Mikor a feltámadás napján a lelkek kútjából kijönek a feltámadt halottak, a Josafát (= Jahveh íté!) völgyén kell nekik végig menni. A völgy egyik partján, a Háram es-serif Aranykapujánál akkor Mohamed fog állani, a másikon pedig, a Getsemánénál

Jézus, és egy láncot vagy kötelet tartanak a völgyön keresztül: aki előtt azt leeresztik, az a pokolba megy, aki előtt pedig felhúzzák, azt az angyalok beviszik a Parandicsomba. Az utolsó ítélet gondolatán, és különösen annak illetően felfogásán világosan keresztényen hatás látszik ugyan, de ősrégi mythologiai vonás nyilvánul abban, hogy az utolsó ítélet színtere épen azért van ide téve, mert itt van az alvilág lejárata. Ez egész világosan a babyloni mythologia Világhegyére emlékeztet. E szerint azok a képzetek, amik a babyloni mythológiában a Világhegyhez fűződnek, a mai arab nép gondolatvilágában a Háram es-serif hegyére vannak átvive, illetőleg az ott levő szent kőre centralva. Babyloni hatásokat vettek ugyan az arabok közvetlenül is, de, hogy itt a zsidók által közvetített babyloni hatásról van szó, azt az mutatja, hogy épen a zsidóknak ez a szent hegye lett a babyloni Világhegy örököse; és még inkább az, hogy nem is maga a hegy, hanem épen a szent kő. Mert, hogy a zsidó nép sok pogányos mythologiai képzetet köthetett ehhez a szent kőhöz, az abból következtethető, hogy az ó-testamentum ezt sehol nem említi. Csak annyit mond 2 Sám. 24, 25 v., hogy Dávid a jebuzeus Arauna szérűjén oltárt épített, 2 Krón. 3, 1 v. pedig még hozzá teszi, hogy ez a szérű a Mórija hegyén volt és Salamon ezen építette fel templomát; de erről a köszikláról hallgat. Ellenben a talmudi zsidó hagyomány tudja, hogy Ábrahám a Mórija hegyén ezen a kővön akarta megáldozni Izsákot; hogy ez az a kő, melyet Jákob Béthelben felkent (Gen. 28, 18.); hogy ezen állott a frigyláda, tehát itt volt a szentekszente; vagy, hogy ezen állott az égőáldozati oltár stb. Egész joggal következtethetjük ebből, hogy e kő az őskanaániaknál önmaga volt az imádás tárgya, mint egy „él“-nek, egy localis numennek megtestülése; ez alapon lett jelentőségteljes kultuszi helylyé, melyet Izrael fiai később kisajátítottak magoknak, de míg a hivatalos zsidó-vallás teljesen letörölt róla minden, eredeténél fogva hozzá tapadó pogányos jellemvonást, addig a nép zöménél mind végig megmaradt annak, ami eredetileg volt: ezért nem említi a biblia. És egészen világos, hogy itt az arabok nem a bibliai, hanem a még akkor élő zsidó népies hagyományhoz csatlakoztak, mikor átvették ezt a szent helyet, és azt fejlesztették tovább a maguk irányának megfelelőleg. És ennek a fejlődésnek szükségképen oda kellett jutni, ahova tényleg jutott is, hogy t. i. a feltámadáskor Mohameddel együtt ez a kő is mennybe száll. És ez minden esetre

logikusabb és magasabb vallási fejlődés, mint a zsidóké, akik az ő kőfalukhoz szállítják le az üdv országát, ami amúgy is még érzékibb, mint a mohamedánok mennyországa.

E tekintetben tehát a mohamedán vallás tagadhatatlanul felette áll a mai talmudi zsidó vallásnak. Mert míg ez az üdvről szóló prófétai igehirdetés érzéki vonásainak megtartásával lényegében visszasülyedt a régi, prófétaág előtti álláspontra; addig amaz voltaképpen a magasabb keresztyén állásponton maradt, csak azt, a saját természetének megfelelőleg, érzékies alakba öltöztette át. Ez alapvető különbségből folyik a két felekezet hiveinek jellembeli különbsége is. A zsidó, mert életének súlypontja egészen a földön van, lázas pénzhajszában emészti magát; a mohamedán pedig, mert életének súlypontja egészen a túlvilágra van helyezve, lomha nyugalommal él egy napról más napra, nem törődve a holnappal.

A szent fény.

Ez a fal, melynek tövéhez a mennyország leszállását várja egyik felekezet, és ez a kő, melynek mennybe szállását várja a másik, együtt véve szép symbolumai a legnagyobb isteni kijelentésnek, mely szerintem a keresztyénséget abszolút vallásá teszi, és ez az, hogy az istenországa immanens is, nem csak transcendes; így külön véve pedig annak a beszédes symbolumai, hogy ez a két örökös a keresztyénség legnagyobb élő igazságán úgy osztozott meg, hogy mindeniknek egy-egy élettelen burok jutott, a tartalom pedig, az élő igazság egészen megmaradt a keresztyénségnek.

Ezt a nagy kijelentést a Krisztus feltámadása közvetítte a keresztyén világnak (I. Róm. 6, 1. skv.); innét van, hogy a közvélemény, ösztönszerű megérzéssel, a husvétot tartja a legnagyobb ünnepnek. A sok fényes husvétii ünneplés között is világhíres pedig a 'd en-núr, a gör. keletiek husvétii ünnepe a szent sír templomában, melyet az arab „keniszet el-qiáme“ = feltámadás templomának nevez. Hogy erre az ünnepre jó helyet biztosítsak magamnak, már egy héttel előbb elkezdtem az osztrák és magyar konzul nyakára járni. Végre elérkezett a nevezetes nap, ápr. 22-ike, a görög husvét szombatja. A konzullal való megbeszélésünk szerint már reggeli 10 óra előtt az osztrák-magyar (ide még az „és“ szócska vívmánya nem érkezett el) zarándokházba mentem, ahonnan volt az indulás. Ekkor a város már oly tele volt zarándokkal, hogy én nem rendes utamon, a városon keresztül, hanem a kőfalon

kívül kertülve mentem és a Báb el-ammúdon tértem be. A konzul már várt rám útra kész kis társaságával, melynek legnevezetesebb tagja a malabári syr szertartású r. kath. püspök volt két udvari papjával. Ezek az olasz franciscanusok „Casa nuova“-jába akartak szállni, de onnét kiszorultak és úgy jutottak ide, az én nagy örömemre. Hamisítatlan hindu, sőt maláji typus volt mind a három, de igazi affabilis úri ember; kivált az egyik udvari papon egy kissé, bár csak leheletszerűleg, már a „pesti úr“ patinája is fel-felcsillant néha. És mivel egymás nyelvét nem értettük, Balogh Károly pedig nem hallotta, hát egész bátran latinul értekeztünk. És sokszor megértettük egymást. A fő téma ez alkalommal természetesen a Őd-en-núr volt, és azt feszegettük, hogy ezek a gör. keletiek milyen elmaradottak, hogy azt hiszik, hogy a pátriárkha gyertyáját a szent sírban valósággal égből leszállt tűz gyújtja meg. A pátriárkának ugyan okvetlenül tudnia kell a helyes tényállást, és bizonyára tudja is, de nem meri mondani, mert a nép feltétlenül megkívánja a csodát. (Ebben t. i. az az érdekes, hogy malabári kanonok fejtegette ezt.)

Bár a szertartás csak délután kezdődött, mi már 10 óra után mindjárt elindultunk. Elöl ment a konzul és a rector 2 qavasza, egyik török, másik montenegrói nemzeti viseletben, kardosan. A török egy nagy ezüst gombú bottal ütötte a taktust, minden negyedik lépésnél nagyot koppintva botja vasas végével a kövezetre. Így csinált utat a tömegben. Minél közelebb értünk a templomhoz, annál nagyobb volt a tolongás. A templomban pedig az olyan helyeken, ahol egyik szabadon tartott útról a másikra kellett átvágunk, majd agyon nyomtak bennünket. Pedig ott is mindenütt katonai kordon volt. Csakhogy ott a katonaság elismerésreméltóan türelmes. Együtt hullámoz, tülekedik a tömeggel, és ha egymástól elsodródik, addig fészkelődik, míg újra összeköti a láncot. Az egész ünnep alatt egyszer láttam csak, hogy egy tiszt fejbe vágott egy erőszakos tolakodót. Nálunk már emberhalál lett volna az ilyen esetből. Ott pedig a katonák szépen öltre kapják és kézről-kézre adogatva távollították el a színhelyről a tűrhetetlen elemeket. Sok folyosón és lépcsőn áthaladva, végre megérkeztünk a konzulok számára fentartott helyre, a franciscanusoknak a szent sírt körülvevő karzatára. Ennek egyik páholyára fel volt írva: „Austriaco-Ungarico consul.“ A franciscanusokhoz sem jutott hát még el az „és“ szócska vívmánya; de én ezt őszintén megbocsátottam nekik,

mert nekünk adták a legjobb páholyt, középen, a honnét az egésztest be lehetett látni körös-körül, és, ami nem a legutolsó, épen szemben azzal a kis nyílással, amelyen a pátriárkha a mennyből alá szállt tüzet kinyújtandó volt. Nyilvánvaló, hogy a franciscanusok előtt mi voltunk a legelső nagy hatalom, és talán még ma is az vagyunk, dacára a legutóbbi balkáni eseményeknek.

Mikor helyünket elfoglaltuk, akkor a kétemeletes karzat minden része már sűrűn meg volt szállva a világ minden nemzetének úri közönségével. A karzatokról zsinegre kötött gyertyakévek nyúltak le a földszintre. Lent pedig a nagy kerek templomteremben, melynek közepén a szent sír van, oly nagy volt a tolongás, amelyet én még csak egyszer, a nagycsötörtői lábmosási szertartás alkalmával láttam itt, e templom előtti téren. Mindenkinek a kezében egy-egy 33 százból álló viaszgyertyakéve volt. A tolongás természetesen a legnagyobb volt a mi páholyunk előtt, a szent sírnek említett nyílása körül. A kerek templomteremnek a szent sír körülvevő gyűrűjének közepén a katonaság egy szűk körutat tartott szabadon a papi körmenet számára. A katonák sűrűn egymás mellett állva innen is, túl is kettős sorfalat képeztek. És még így is sokszor elmosódott a fentartott út, és csak percek múlva tudták azt a tisztek nagy nehezen újra helyreállítani.

A sok tülekedésben némelyik hívő kezében olyan lett már a gyertyakéve, mint egy cafrang. Soknál ott, ahol fogta, már egészen elolvadt a viasz. Szülők vállukon hozták gyermekeiket, és egy-egy nagyobb hullámtorlódás alkalmával a fejük fölé emelték őket. Sok férfi valami kendővel, vagy leoldott turbánjával legyezte a mellette lévőket, talán feleségét, vagy gyermekét, aki már-már elalélni készült. Sokan voltak, akik már az előző napot és éjszakát is itt töltötték a templomban. Ezek voltak legjobban összeszorítva. Mikor aztán egy-egy újabb búcsus csapat érkezett és özönlött be a fentartott úton a tömeg közé, az ezeket még jobban a falhoz szorította. Néha a katonaságnak, hogy a veszélyessé válható zsúfoltságot megakadályozza, úgy kellett az embereket egyik csoportból a másikba átrakni, mint a zsákokat. A papi körmenet számára fentartott körúton suhancok ivóvizet árultak, aminek igen nagy kelete volt. Nekünk a karzaton a szerzetrend szolgálói limonádét szolgáltak fel.

A türelmetlen tömeg észbontó lármával várta a szertartás megkezdését, néha egy-egy éles füttyel adott kifejezést sürgetésé-

nek. Egyes csoportok pedig mindenfelé „rigmus“-mondásokkal rövidítették a várakozás idejét. Több csoport is rigmusolt egyszerre, mindenik mást-mást. Egy-egy vezetőt vállaira kapott egy-egy csoport, néha 2—3 is egyszerre, az aztán ott ütötte a taktust, diktálta a rigmust a maga csoportjának. Az egyik leoldozta turbánját és mint az ördögmatolát, úgy forgatta maga körül taktusra, mondván hozzá az itt legszokásosabb rigmust: „azzo dám, ázzo dám; Allah junszur esz-szultán!“ „ereje tartson, ereje tarson; Isten segítse a szultánt!“

Végre a fentartott köruton zászlók gyülekeztek, aztán megjelent a papi kar menete. Elöl a pátriárkha, utána a püspökök és főpapok párosával, hosszú sorban. Remek selyempalástokba voltak öltözve, fejükön koronához hasonló püspöksüvegek. Válogatott méltóságos alakok és szép arcok, pompás szakáliak. Mindeniknek kezében arany tömjénező, amit csendesen lóbálva haladnak csendes, ünnepélyes lépésekkel. Koronként egy-egy pár megáll, hátra fordul és tömjénezőjével keresztet vet bizonyos irányban. Így háromszor megkerülik a szent sírt. Akkor a pátriárkha bemegy a sírba, a többiek helyekre mennek.

Feszült várakozás, melyet azonban nem néma csend tölt ki, mint gondolnók, hanem iszonyú lárma és tolongás. A katonai kordont egy helyen megszakítják, és a szent sírnak már többször említett kis részétől a legközelebbi kijáratig egy keskeny utat csinálnak nagy nehezen. Minden szem a résre irányul. Végre megjelenik a résnyílásban a pátriárkha égő gyertyakévéje. Kimondhatatlan üdvívalgás tör ki erre a lömegben. A nyílás előtt, ma sem tudom, hol vette magát, egyszerre csak ott állt egy nagy szakállú, félelmes alakú kámzsás barát, és gyertyakévéjét benyújtván a nyíláson, meggyújtotta a pátriárkha gyertyájánál, és azzal mint a nyíl, úgy repült ki a fentartott úton a templom előtti térre, ahol oly hatalmas üdvívalgás fogadta, hogy az elnyomta még a templombelit is. A pátriárkha ekkor kiment a szent sírből, és — ezt már természetesen nem láthattam, mert a kijárat a sírnak másik végén van — iszonyú tolongások közt ment helyére, miközben qavasza néha ütlegelésekkel voltak kénytelenek utat csinálni neki. A katonai kordon felbomlott. A kiabálás, tolongás, zavar valósággal szédítő. Aki a szent sír nyílásához közel férdőzhetett, mikor még a pátriárkha ott volt, vagy a sírből kimenő pátriárkhához, és meggyújthatta gyertyáját, az szaladt tovább, azt körülvették százan

is, és gyertyájánál meggyújtották a magukét. És így tovább, egyik a másikéról. A karzati közönség a leeresztett gyertyakévéket egy pillanat alatt felrántja és azoknál gyújtja meg a maga gyertyáit, úgy, hogy a tűz egyszerre elborítja a karzatok mélyét is. A szent sír tetején és egyebütt pedig a templom gyertyáit barátok gyújtják fel. Úgy, hogy nem telik bele annyi idő, míg elmondom, és az egész templom, kövezetétől a kupolájáig, közepétől legszélső karzatának sötét öbléig, nehéz füstöt gerjesztő, veres tűzzel világító sűrű gyertyalángok tengerében áll. Kisértetiesen felséges látvány! És ebben az érdekes világításban, ebben az exaltált levegőben végig nézni az újongó, tomboló, rajongó tömeg öröm- és buzgóság-kitöréseit, hát az valami olyan egyedül való látvány, hogy azt leírni nem, elképzelni sem, csak látni lehet. Egyik gyertyája hamvát nyeldesí menyei kéjjel, másik a lángját, illetőleg füstjét szívja be; egyik megmeztelenített mellére csepegteti a viaszt és azt valami kimondhatatlan gyönyör érzetével keni el testén, a másik a gyertya lángjával nyalhatja körül mellét, úgy hogy ruháját elől kitérve, egészen bedugja a lángot keblébe. Vagy megfüstöli arcát, nyakát, stb. stb. Egy bácskai honfitárssal találkoztam később az osztrák-magyar zarándokházban, aki nem jutott be a templomba, hanem kívül nézte végig az egészet. Az beszélte, hogy mikor a barát kirohant az égő gyertyával, oda künt is egyszerre ellepte a gyertyaláng az egész teret és az utcákat; és kint ugyanazok a jelenetek folytak le, amelyeket én bent láttam. Sokan, mikor már eléggé kigyönyörködték magokat a szent fényben, hát eloltják gyertyáikat és elviszik haza, mert azt bármikor és bármily profán tűzzel gyújtják is meg újra, lángja mindig szent lesz. Mások égve viszik haza gyertyájukat és otthon minden mécszet meggyújtanak vele. Nem egy orosz zarándok pedig Oroszországba is elviszi a szent tüzet laternában.

A szertartás azzal végződött, hogy a katonák újra helyreállították a fentartott körutat, most már könnyebben, és a papi menet az előbbi mód szerint ismét háromszor megkerülte a szent sírt. Mi a harmadikat már nem vártuk meg. Mikor kifelé mentünk, a templom kövezete síkos volt az elcsepegett viasztól.

Felséges, elragadó, soha el nem felejthető látvány volt. Sokszor behunyom szemeimet, és még most is oly elevenen látom és oly kedves elragadtatással nézem, mint akkor először. De a végén azért ma is csak azt a szomorú gondolatot kelti bennem, amit elő-

ször: hogy ime az őskeresztyénség égi lánggal égő nagyszerű parusia-váradalmából, amellyel pedig az emberiségnek eddig legfelségebb szellemi és erkölcsi fejlődési fázisa kezdődött, itt valóságos fetisimálás lett...

Pedig ez a mennyből alászálló és a keresztre feszített Igazság sötét sírjából kilobbanó szent fény szintén gyönyörű symbolum, azt fejezi ki más formában, amit az előző kettő együtt. Azt jelenti, hogy a mennyei fény leszállott a földre és a Krisztus sírjából árad reánk, és nekünk nem kell többé sötétségben járnunk, mert mennyei világosságban járhatunk. Nem a síron túlra kell várunk az üdvösséget, hanem már e földön megragadnunk és élnünk kell azt. A mi életünk nem arra való, hogy akár affectált közönnyel, akár tudós orrfintorgatással vagy kegyes szemforgatással várjuk a végét, hogy vajon mi lesz a síron túl; hanem arra, hogy a szentség erejével megtelve, megszentelje a földet, és átalakítsa azt mennyországgá. Ezt parancsolja nekünk, ezt műveli bennünk a mi vallásunk és annak főpapja a Krisztus. Ezt érse meg mindenki.

Azokon a fokozatokon, amelyeket ma, némileg eltorzítva, a zsidóság és mohamedanizmus mutat fel előttünk, a keresztyén vallás már túlhaladt. Az őskeresztyénség nagyon helyesen a földön várta a dicsőséges nagy átalakulást; de az átalakító isteni erőt egy kissé külsőlegesen fogta fel, és váradalmaiban sok érzéki vonást is örökölt át a judaizmusból. A középkori egyház pedig szintén nagyon helyesen az élet tökéletes megdicsőülését az égbe tette át, és az üdvélet fogalmából így minden érzéki vonást kiirtván, egészen szellemivé, igazán szentté tette azt. De ezzel természetszerűleg vele járt az is, hogy egyúttal transcendenssé és (ez meg már a papi ésszel járt vele) külső eszközök, jócselekedetek, rítusok stb által, és csak a földön túlra remélhetővé lett az üdvösség. Ezen segített a reformatio. Mert mikor a reformátorok a középkori egyház purgatoriumával és egyes cselekedeteket mérlegelő utolsó ítéletével szemben az ingyen kegyelemből való üdvösségnek a testimonium spiritus sancti alapján való bizonyosságát megállapították, ezzel kimondták azt, hogy a földön lehetséges üdvéletet élni.

Nagyon érdekes volna kimutatni, hogy ez a csíra, amit a reformatio létre hozott, vagy talán jobb, ha úgy mondjuk, hogy ami a reformatiót megszülte, azóta hogyan fejlődött vagy zsugo-

rodott össze a különböző vallási irányzatokban, és hogyan hatott vissza magára a róm. kath. egyházra is; de most legyen elég annyi, hogy a mi egyetlen feladatunk ezt a csirát ápolni és nagyra nevelni.

Az „üdvösség“ szótól hiába fáznak úgy a mai emberek, kivált a theologusok, az üdvösség kérdése még soha sem volt olyan égető, mint ma. Hogy az élet nehéz, az ma már nem affectált köz-szólam többé, hanem általánosan és mélyen érzett keserves valóság. És a kultura haladásával szükségképen egyre nehezebbé lesz. Folyamokban ömlik előttünk a vér, amit az emberi gonoszság egy nap kiont; és patakokban a könny, amit a nyomor egy nap fakaszt. És ennyi kínért és szenvedésért az egyház a túlvilági üdvösséget igéri kárpótlásul. Méltán zúdúl fel erre a világ keserű gúnyja, visszakinálva a kenetes és feltételes túlvilági ígéretek az egyház által dúsan élvezett profán, de feltétlen „e világi jókért“ cserébe. Itt, ezen a földön, ebben az életben akar az ember boldog lenni. És joga is van hozzá. De nem éri, mert nem érheti el soha; mert anyagi jólétben, tudományban, műveltségben, tehát csupa olyan dolgokban keresi, amelyek a boldogságnak csak mulandó pótlékai, legfeljebb minősítői lehetnek, de magára lényegére nézve teljesen közömbösek. Itt nem használnak sem túlvilági ígéretek, sem e világi mesterkedések és bölcselkedések, ide szemmel látható, kétségsbe nem vonható tények kellenek. Egész emberekre van szükség, e földön mennyei életet élő emberekre, akiknek minden változásoktól független boldogságán, tiszta, teljes és gazdag istenemberi életén, minden érzéki dolgok felett való dicsőséges királyi uralkodásán láthassa a világ, hogy e nyomorult földi viszonyokat át kell, és át lehet alakítani dicsőségesekké, mindenkit boldogítókká, e földre le lehet hozni a mennyországot; de úgy, és csakis úgy, hogy mi mindnyájan egyenként átalakulunk érzéki emberekből szellemiekké, földiekből mennyeiekké. És tudják meg önök, uraim, akik ide jöttek, hogy a magyar nemzet vezérkarának tagjaivá képezzék ki magukat, és kivált önök, akik a természeténél fogva teljes és gazdag szellemi életre, mennyei boldogságra törekvő emberiség iápláló dajkájának, eleddig igazi sikereket egyedül felmutatható hűséges vezérének, a Jézus Krisztus anyaszentegyházának közvetlen szolgálatára készülnek, tudják meg, hogy e tekintetben önökre vár első sorban a legdicsőségesebb feladat, és önökön van a legsúlyosabb, a kárhozát terhe alatt való felelősség. Ma

tehát, mikor egy új iskolai évet kezdünk, lobogjon fel minden kebelben a szent fény mennyei tüze, hogy a munka nehézségei közt is majd mindig olthatatlanabb lánggal égjen. Gyalázat arra, aki meghátrál; dicsőség arra, ki előre tör!

Ezzel az 1913—14-iki iskolai évet ezennel megnyitom.

Dr. Kecskeméthy István.

II.

Az 1913—14. iskolai év történetéhez.

Intézetünk bevégzett 19-ik tanéve történetének adatait — szem előtt tartva az igazgatói évről-évről jelentés kivánalmait — a következőkben foglalhatjuk össze:

1. Tanévmegnyitás. Az 1913—14. tanév szeptember 9-én kezdődött. A beiratkozások szeptember 9—10-én voltak; 9—10-én folytak le a javító- és pótkolloquiumok, 11—12-én a javító- és pótlelkész-képesítő és theol. alapvizsgák; ezek után a tanév ünnepélyes megnyitása szept. 13-án délelőtt 11 órakor tartott az intézet dísztermében.

Az ünnepélyt az ifjúság és közönség éneke a „Jövel Szentlélek”-kel nyitotta meg és a „Te benned bízunk”-kal zárta be. Az évmegnyitó imát dr. Kenessey Béla püspök úr, az évmegnyitó beszédet pedig dr. Kecskeméthy István igazgató tartotta. Az utóbbi ez Értesítő elején olvasható.

2. Szervezet és kormányzat. Előljáróságunkat az 1912 nov. 9 s köv. napjain tartott egyházkerületi közgyűlés választotta meg, és abban azóta változás nem történt. Főgondnok dr. Gidófalvy István; gondnok dr. Kolosváry Bálint egyetemi tanár; előljárósági tagok világi részről Sámi László kir. főügyész, dr. Schilling Lajos egyetemi tanár és dr. Erdélyi Pál egyetemi könyvtárigazgató, lelkészi részről pedig Benedek Károly alvinci lelkész-esperes, Vásárhelyi Boldizsár deési lelkész-esperes; Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész, egyházmegyei főjegyző, Sófalvy Károly rettegi lelkész-esperes és Csűrös József váralmási lelkész, egyházmegyei főjegyző. Előljáróságunk tartott 3 nagy és 2 kis ülést.

3. Tanári és tanítói kar. Tanár karunknak *Pokoly József* távozásával megfogyott létszámát *Révész Imre* helyettes tanár egészítette ki ötre, akit az 1913. évi novemberi egyh. ker. köz-

gyűlés rendes tanárrá megválasztván, 1914 szeptemberében fogja véglegesen elfoglalni tanszékét. Jeles magántanárunk *dr. Varga Zsigmond* öt hónapi itt működés után Debreczenbe távoztván, ahol a ref. kollegium könyvtárához könyvtártsítotté neveztetett ki, azóta ez intézet megalapításakor már tervbe vett docensi állások újra nincsenek betöltve.

A zene- és énektanítást az egész iskolai évben *Kárpáti Emil* a helybeli ág. ev. egyházközség jeles kántor-tanítója látta el helyettes képen, mert Saja Antal udvarhelyi ref. kollegiumi rendes tanító, akit a tőlünk immár végleg eltávozott Kürthy Sándor helyére ugyan csak az 1913-iki őszi kerületi közgyűlés választott meg kolozsvári kollégiumunkhoz rendes zene- énektanítónak, új állását csak a jövő iskolai évben fogja elfoglalni.

A modern nyelvek tanításának ellátásában előljáróságunk a jelen iskolai évtől kezdve azt a változtatást tette, hogy a német nyelv tanítására *Nagy Károly*, *dr. Bartók György* és *Révész Imre* theol. tanár aait kérte fel, a francia- és angol nyelv tanulására vállalkozó ifjaknak pedig, ha sikert tudnak felmutatni, az intézeten kívüli tanulásra anyagi segílyt helyezett kilátásba. E változtatásnak nagy haszna mutatkozott már ez évben is, mert az ifjak egyrészt szakjukba vágó tudományos munkákat olvastak szakavatott vezetés alatt, másrészt a hathatósabb fegyelmezés folytán azok is tanulásra kényszerültek, akik eddig könnyebben fogták fel dolgukat. Az első év munkája bizony nehéz volt, mert az ifjak általában igen csekély nyelvtudással rendelkeznek; de reméljük, hogy a tanár urak odaadó fáradozásainak sikerülni fog a kezdet nehézségeit hamar legyőzni, és ifjainkat a német nyelvben annyira előre vinni, hogy legalább mire az intézetből kikerülnek, képesek legyenek német szakmunkák olvasására. Bár, az igazat megvallva, az volna a kívánatos, hogy erre már akkor képesek legyenek, mikor a theológiára jönnek. A német nyelven kívül csak egy ifjú tanult még egy modern nyelvet (angolt), és pedig a helybeli tudományegyetemen.

4. Hallgatók, népesség. Az 1913—14. tanév egész folyamán felvétellett összesen 121 ifjú. És pedig: *a*) theologus 62 (régi 48, új 14, 1-gyel kevesebb, mint tavaly); *b*) egyetemi hallgató: tanárnövendék 32, (régi 21, új 11): joghallgató 9, (régi 1, új 8); orvostanhallgató 10 (régi 5, új 5). Kereskedelmi akadémiai hallgató 4 (új 1); gyógyszerészethallgató 4 (új 4); együtt 59; 6-al kevesebb mint tavaly.

Beiratkozott az I. félévre: a) theológiára I. évre 14; II. évre 13; III. évre 22; IV. évre 12; összesen 61 theologus: b) tanárnövendék: I. évre 8; II. évre 8; III. évre 6; IV. évre 7; V. évre 2; összesen 31 tanárnövendék; joghallgató 8; orvostanhallgató 10; kereskedelmi akadémiái hallgató 4; gyógyszerésztanhallgató 4; együtt 118 ifjú. II. félévben iratkozott be: IV. évre 1 theologus; 1 tanárjelölt, 1 joghallgató. Összesen 3 ifjú. A két félévben együtt 121 ifjú.

Kimaradt a tanév folyamán; a) theologus II. évről 1; III. évről 3; tanárnövendék 2; joghallgató 7; összesen 13 ifjú; meghalt 1 I. éves theologus; együtt 14.

A tanévet intézetünkben végezte tehát 57 theologus, 30 tanárnövendék, 2 joghallgató, 10 orvostanhallgató, 4 kereskedelmi ak. h., 4 gyógyszerésztanhallgató. Összesen 107.

5. Ösztöndíjak. a) *A theologus ifjak* az 1913. évi augusztus hó 25-én megtartott felvételi tanárkari ülésen a következő kedvezményekkel vétettek föl az intézet konviktusába: 200 kor.-ás nagyenyedi Bethlen-kollégiumtól járó fejedelmi ösztöndíjjal és évi 300 kor. díjfizetéssel 16: 100 kor.-ás Gecse-Baldácsy ösztöndíjjal és évi 300 kor. díjfizetéssel 17; 100 kor. konviktusi segélyvel 4, a többi ifjú 300 kor. teljes díjfizetés mellett. *A tanárnövendékek* közül állami ingyenes ellátást kapott 18 ifjú; 400 kor.-át fizetett 14.

b) A theologusok közül az első félévben 100 kor.-ás Gecse-Baldácsy ösztöndíjban részesültek: Bakk József IV. éves. Bakk Sándor, Biró György, Csutak Károly, Kovács Ferenc, Máthé Elek, F. Nagy Kálmán III. éves. Agyagási Károly, Barabás Gábor, Bódi György, Téglás Ferenc, Zsigmond Dezső II. éves. Balogh Zsigmond, Kupán Mihály, Pósta István, Sándor Mózes, Szabó Frigyes I. éves theologusok.

b) 200 kor.-ás Bethlen-kollégiumtól járó fejedelmi ösztöndíjban részesültek: Bakk József, Csighy Sándor IV. éves. Andrásfi Tivadar, Fosztó György, Kiss Gyula, Kósa Mihály, Kovács Ferenc, Tapsony Endre, Vörös Lajos III. éves. Czereán Demeter, Kovács Pál, Sigmond János, Szász Albert II. éves. Kakasy Lajos, Kún Zsigmond, Péter Sándor I. éves theologusok.

d) A tanárnövendékek közül a 18 állami ingyenes helyet a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter Úr Ónagyméltósága a következőknek adományozta: Adorján Gyula, Finta Gergely, Gulyás János, Kiss Sándor, Kollonai Zoltán, Kovács László, Kovács Sándor,

Magyari István, Mándoki Lajos, Rátkay Károly, Sipos László, Soós Tamás, Szabó Ferenc, Szabó Mihály, Székely Szilárd, Szász Kálmán, Takács József, Tallmann József.

e) *A második félévben a Gecse-Baldácsy* ösztöndíjaknál az változás történt, hogy az első félévben részint üresen maradt, részint megüresedett helyre: Czeglédi János IV., Fosztó György, Kiss Gyula, Kósa Mihály, Vörös Lajos III. Szász Albert II. Kupán Mihály, Péter Sándor I. éves theologusok jutottak be.

A *Bethlen-kollégiumtól* járó ösztöndíjak élvezetében pedig az, hogy Kiss Gyula, Kósa Mihály, Szász Albert, Péter Sándor helyére Imreh Árpád, Csutak Károly III., Téglás Ferenc II. Sándor Mózes I. éves theologus jutott; a többiek az első félévben élvezett ösztöndíjakat a II. félévben is megtartották.

f) Itt emlékezünk meg arról, hogy fakultásunk növendékei közül ez évben külföldön folytatták — ottani és hazai stipendiumokkal segítve — tanulmányaikat a következők:

Vásárhelyi József a genèvei egyetemen tanult, mint IV. éves theol., élvezve az ottani 750 frk-os segélyt.

Végzett theologusok közül: *Derzsi* Endre Berlinben volt, élvezve 300 K-át a conceptus alapból.

Kovács Benedek immár második évét töltötte Berlinben.

6. **Tanügy.** Az előadott tananyagról, annak terjedelméről és mérvéről értesítünk egyik későbbi (IV.) fejezete ad felvilágosítást, amelyből az is látható, hogy az előadandó anyag váltogató tanmenettel, két csoportban tárgyalatik, valamint az is, hogy a paedagogiumokat az egyetemen hallgatják ifjaink. A közegészségtanra, mely csak másodévenként adatik elő, a jövő iskolai évben kerül sor újra.

A tanév szept. 13-án történt megnyitásától a tanítás zavartalanul folyt a június 14-én történt ünnepélyes bezárásig, sőt a vizsgálatokkal június 20-ig. Az I. félévi kollokviumok január 7-től 29-ig tartattak; a zárókollokvium január 30. és 31-én, a II. félév kezdete február 5-én volt. A II. félévi kollokviumok május 20-tól június 13-ig tartottak; a zárókollokvium június 12-én délután volt. Az ének-zene vizsga május 18-án tartatott meg, azzal kapcsolatosan a hármonium-játszás nyílt pályázati versenye is; míg a hébernyelvi szóbeli verseny május 20-án. Az alapvizsga június 15—16-án, az I. lelkeszképesítő vizsga június 17—18-án tartatott meg. A papi-

vizsgák a Főtitst. Püspök úr elnöklete alatt folytak. Vakációk a Törv. és Rendtart. Szabályokban megszabott időtartammal adtak.

A tanítás menete egész éven át minden megzavarás nélkül a rendes mederben folyt.

Vizsgálatok a tanév folyamán három izben tartattak: 1. *szept. 12—14-ig* theol. alapvizsga. Vizsgára állott ez alkalommal: 21. 2. *dec. 13—14-én* volt: 5 ifjúnak javító theol. alapvizsgálója, 1 ifjúnak pedig rendkívüli teljes I. lelkészsképesítő vizsgája. 3. A rendes júniusi I. lelkészsképesítő vizsgálatokra állottak 8-an, mind teljes vizsgára. A vizsgálatok eredményéről külön fejezetben (V. f.) számolunk be. Itt csak azt kívánjuk megjegyezni, hogy a theol. alapvizsgálatnál a Neveléstan-ból az osztályzatot az idén is az egyetem; kollokviumok alapján állapítottuk meg.

A kollokviumok eredményéről a következőkben számoltunk be:

a) Theologusok kollokviumainak eredménye:

Évfolyam	I. év		II. év		III. év		IV. év		I-IV. év		%o-ban	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.
Beiratkozott	14	14	13	13	22	19	12	13	61	59	100	100
Jeles — — — — —	2	2	—	—	4	7	2	2	8	11	13:11	18:64
Jó — — — — —	5	1	7	2	5	4	1	1	18	8	29:50	13:58
Elégséges — — — —	3	1	—	—	2	2	3	5	8	8	13:11	13:58
Elégtelen 1 tárgyból —	—	2	—	—	—	1	2	1	2	4	3:26	6:77
Elégtelen 2 tárgyból —	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1:64	1:69
Elégtelen több tárgyból —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nem kollokvált 1 t.-ből	1	4	3	2	2	2	—	—	6	8	9:84	13:58
Nem kollokvált 2 t.-ből	2	2	1	5	2	1	—	1	5	9	8:20	15:25
Nem kollok. több t.-ből	1	1	2	3	2	2	1	1	6	7	9:84	11:84
Nem koll. minden t.-ből	—	—	—	—	2	—	2	1	4	1	6:57	1:69
Kimaradt — — — — —	—	—	—	1	3	—	—	—	3	1	4:93	1:69
Meghalt — — — — —	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1:69
	14	14	13	13	22	19	12	13	61	59	100:00	100:00

Ez a kimutatás nagyon szomorú képet nyújt: ami annál le-
verőbb, mert hanyatlás észlelhető nemcsak a második félévben az
első félévhez képest, hanem a jelen tanévben a múlt évhez képest
is. Igaz ugyan, hogy csak egy ifjú van, aki a második félévben
semmiből sem kollokvált, és az is csak azért, mert jelenleg kül-
földön tanul; de emellett az egész ifjúságnak több a felénél az,
aki egy vagy több tárgyból vagy elbukott vagy nem állott kol-
lokviumra. Hatnak mulasztását orvosilag megállapított betegség
igazolja; de az arány még ezek leszámításával is igen szomorú.

Különösen feltűnő, hogy a másodévesek közül (13) csak 2 ifjú kolloquált le minden tantárgyból. Közel van az a gyanú, hogy némelyek szándékosan hagytak el egy-két tárgyat, hogy így ne lehessen nekik a júniusi alapvizsgálatra előállaniok. Pedig a vizsgálatok idejét annak idején a közérdek mellett épen az ifjúság óhajára és érdekében is tettük át júniusra; és azóta tett tapasztalataink is azt bizonyítják, hogy a júniusi vizsgák mindig jobbak, mint a szeptemberiek: de, fájdalom, az ifjúság szereti kitolni a vizsgai határidőket, ameddig csak lehet. Pedig ez a meghátrálás a jövő tanévben is éreztetni fogja káros hatását, mert azok, akik a nyári szünidőt a vizsgára készüléssel, vagy legalább a vizsga gondolatának terhétől nyomottan töltik el üdülés és szabad önképzés helyett, és akik a tanévet egy vizsga fáradalmaival kezdik meg, azok semmi esetre sem fogják tanulmányaikat azzal az üdeséggel és azzal a teljes akaraterővel megkezdeni és folytatni, amilyennel kellene. Már maga ennek meggondolása is kellett volna, hogy az illetőket kötelességeiknek pontos időben való teljesítésére kényszerítse, ha a felelősségérzetről és a tanári kar gyakori jó intéseiről és dorgálásairól, sőt fenyítéseiről nem szólunk is. De hát a fiatalságnak az már általánosan ismert gyengéje, hogy idővel, erővel és pénzzel helyesen gazdálkodni nem tud, és jogait sokkal nagyobb tiszteletben tartja, mint kötelességeit. Épen ezért mind gyakrabban hangzik fel tanári karunkban az az óhajtás, hogy vajha lehetséges lenne internátusunkat olyan nevelői személyezettel felszerelni, amely az ifjúságnak e gyenge oldala leküzdésében hathatós segítségére lenne. Addig, amíg internátusunkat így valóban nevelőintézeté nem tudjuk tenni, kénytelenek vagyunk beérni azokkal az eredményekkel, amelyeket mostani eszközeinkkel elérhetünk. Ezeket az eszközöket azonban teljes mértékben ki fogjuk használni, hogy az idej szomorú hanyatlást ismét emelkedés váltsa fel.

b) Az egyetemi hallgatók kollokviumairól csak nagyon *töredékes* kimutatást adhatnánk, miután arra való törekvésünk, hogy az ő osztályzataikat is nyilvántartsuk, nagyon kevés sikerrel járt, azért itt ez alkalommal is mellőzzük. Megjegyezzük azonban, hogy a felvételi, illetőleg a jótéteményekért beadandó kérvényeik elbírálásánál Tanárkarunk kollokviumaikat számba fogja venni.

7. Tudományos önművelés, jutalmak. Pályakérdésektül — az ifjúsági egyesületben kitűzötteken kívül — a következők voltak kitűzve:

1. A héber nyelvből az I. évesek számára Szóbeli nyílt versenyen a legtöbb előhaladást tanúsítónak. A verseny anyaga az egész évi anyag és az 1. és 2. zsoltár, jutalma a gr. Teleki-alapból 32 kor.

2. Az ó-testamentumi bibliai tudomány köréből „A példa-beszédek könyve X—XXIV. részének fordítása, szóbeli nyílt versenyen.“ Jutalma a Szász Domokos-alapból 70 kor.

3. Az új-testamentumi bibliai tudomány köréből: „Pál tanának művelődéstörténeli elemei, különös tekintettel Deissmann kutatásaira.“ Jutalma a Szász Domokos-alapból 70 kor.

4. Az egyháztörténelemből: „A magyar kálvinizmus a XVI. századi zsinati törvényhozásban.“ Jutalma a Szász Domokos-alapból 70 kor.

5. A systematika theológiából: „M. Guyan: „A vallás szociológiája“ című munka ismertetése és bírálata.“ Jutalma a gr. Teleki- és Szász Domokos-alapból 70 kor.

6. Vallástörténetből: „A magyarok ősvallásának alapvonásai a rokonnépek vallásának összehasonlító világításában.“ Jutalma a dr. Bartók György-alapból 80 kor.

7. A gyakorlati theológiából: „Molnár Albert ígéhirdetése.“ Jutalma a Nagy Péter- és Teleki-alapból 70 kor.

8. Egyházi beszéd: a) Lukács XV. 1—7. b) I. Kor. III. 18—23. Jutalma a Molnár Albert-alapból 40 kor.

9. Prédikáció műfordítás német vagy francia nyelvből. (Benyújtandó az eredeti prédikáció is.) Jutalma a Nagy Péter-alapból 40 kor.

10. Évzáró ima. Jutalma a Hory Béla-alapból 20 kor.

11. A legjobb harmonium-játszónak nyílt verseny útján. Jutalma 70 kor.

Ezek közül a 4., 5., 7. és 8. számukra nem érkezett pályázat.

A 3. számura beérkezett egyetlen munkáról dr. *Bartók* György szaktanár bírálata így szól:

Az új-szövetségi pályakérdésre — „Pál tanának művelődéstörténeli elemei, különösen tekintettel Deissmann kutatásaira“ — beérkezett egy pályamunka, melynek jellegéje „Nur wenn wir die gesamte *Entwicklung* der Religion im westlichen Kulturkreis kennen etc.“ A pályamunka szerzője nagy szorgalommal és dicséretreméltó tudással igyekszik a felvetett problémára feleletet adni, amikor a hellenizmus keletkezésének és kulturájának jellemzésével vet széles alapot fejtegetései számára, másfelől pedig a Pál tanára vonatkozó

legkiválóbb modern kutatások eredményeivel ismertet meg *Wrede*, *Weinel* felfogásának rövid, de tömör vázolásával. A kérdést különben két önálló részre osztva tárgyalja a szerző: első részben a Pál korának vallásos felfogását adván elő, a második részben pedig Pálnak kora kulturájához való viszonyát ismertetvén nyelv- és irodalomtörténeti szempontból. Kutatásai a feltett kérdésnek megfelelőleg tulnyomó részben kulturtörténeti jellegűek s főleg Deissmann műveire támaszkodnak, de nem kizárólag csak reá, mert e kérdéssel foglalkozó kiváló művek szinte teljes számban ismerősök szerzőnk előtt, aki fáradságot nem kimélve tanulmányozta a philológiának idevágó fejtegetését. *Wendland*, *Cumont*, *Bruckner*, *Bousset*, *Stapfer* művei lépten-nyomon éreztetik hatásukat különösen a kor vallástörténeti jellemzésével, amely a dolgozatnak egyik legsikerültebb része, habár *Reitzenstein* és *Dietrich* idevágó művei a szerző által nem említettek s a fiatalabb *Réville*-nek a császárság vallását ismertető munkája is ismeretlen maradt előtte. A Mythra-kultus is több figyelmet érdemelt volna, hiszen éppen a mai Erdély területén találkozunk fennállásának sűrű nyomával s egy pár művészig is értékes emléket éppen az Erdélyi Múzeum őriz. Az alapvető rész eredményeit azután ügyesen használja föl szerzőnk Pál apostol míveltségének elemzésénél, amely közben egészen jól mutat reá, hogy az apostol míveltsége egyfelől genuin zsidó, másfelől pedig intensíven görög, illetve hellenistikus. Vagy egyetlen terminussal élve: Pál *septuaginta-zsidó*. Pál mivelődéstörténeti viszonylatát a legaprólékosabb akribiával fejt ki tanulmányunk írója, elannyira, hogy igen sokszor az egyes szavak történetének fejtegetésétől sem riad vissza, ami természetesen egy exegetikai munkának sok előnyére válik. Türelemmel vizsgálja szerzőnk a keleti váltság-vallásoknak a hellenistikus világ talaján átszűrődő azon elemeit, amelyek Pál leveleiben kétségkívül kimutathatók. Christológiájának tárgyalása közben a damaskusi élmény és a zsidó hagyományok mellett helyesen emeli ki a hellenistikus kulturának s főleg a mysterium-vallásoknak befolyását, amely mellett az apostolnak szinte mindegyik levele kétségbevonhatlan bizonyágot teszen. Egészen bizonyos dolog, hogy a mysteriumok lényegének, szertartásának és terminológiájának ismerete nélkül az apostol tanát a maga teljességében helyesen megérteni lehetetlen. Példa erre a két korinthusi és a philippibelihez írott levél. A Krisztus mystikus átélése, az ő testében való részvétel tisztán mysterium-gondolatok,

amelyek a hellenistikus kor embere előtt közismertek voltak. A *meghaló és feltámadó* istenség gondolata is a hellenistikus kultúra közös kincse s ezen istenség *üdv jelentősége* mint vörös fonal vonul végig mindenik mysterium vallás felfogásában. A keresztség szertartása és a hozzáfűződő dogmatikai gondolat oly erősen a mysterium-vallásokban gyökerezett, hogy korinthusban pld. a mysterium-vallásoknak ezen gondolathoz kapcsolódó szertartásán is érvényben maradt, pld. a halottakért való megkeresztelkedés cerimonijában. Pál apostolnak urvacsoara-tanában is lehetetlen meg nem látnunk azokat az idegen, hellenistikus elemeket, amelyeknek párhuzamossága sokszor egyenesen megdöbbentő. Tanulmányunk írója mindenütt a legnagyobb pontossággal, nagy szorgalommal s az aprólékosságtól sem visszariadó lelkiismeretességgel gyűjti össze azt az anyagot, amelyet az újabb kutatás fedezett föl az exegesis és biblica theologia számára és amely anyag ismerete nélkül ma már tudományos exegesis el sem képzelhető.

Tekintve szerzőnek nagy szorgalmát, az anyag összegyűjtésében, feltalálásában és csoportosításában való nagy készségét, amely határozottan jó exegetává praedestinálja, tisztelettel ajánlom, hogy szerző 100 korona fölemelt jutalomdíjban részesíttessék.

E bírálat alapján a pályadíj 100 koronára felemelve ítéltetett oda a munkának, amelynek szerzője Vásárhelyi József Geneveben tanuló IV. éves theológus.

A 6. számúró Nagy Károly szaktanár bíráta ez:

„A jelzett tételre *egy* munka érkezett, e jeligével: „Tőlem semmi sem telik ki, Egymagamtól épen semmi, Ha nincs alkotóm kegyelme, Igaz isten segedelme!” (Kalevala 15 runó 537—540. sor.)

A 154 írott oldalra terjedő dolgozat számolt azzal, hogy itt a magyarok ősvallásának egész *rendszere* kívántatik — bár a dolog természete szerint, csak alapvonásaiban — s a munka derekát három főrésze osztotta: 1. Theologia és kosmogonia; 2. Kultusz; 3. Erkölstan. A megelőző *bevezető* rész előbb a magyarok ethnologia rokonságát, majd honfoglaláskori műveltsége általános leírását és végül a vallástörténeti összehasonlítás jelentőségét és beállítását tárgyalja.

Forrásművei közt természetesen a magyarnyelvűek szerepelnek tulnyomó számban „A magyar honfoglalás kútfői“-n kívül, az ethnografiai vitakérdésekre nézve: Hunfalvy, Vámbéry, Szinnyei idevonatkozó munkái a Szilágyi-féle „Magyar nemzet története“

(I. kötet) összefoglaló tárgyalásának vezetése mellett; a vallásokra vonatkozó feldolgozásoknál Kállay, Ipolyi, Kandra összefoglaló művei mellett, Csengery, Barna Ferdinánd, Reguly, Bán Aladár, Mészáros Gyula, Sebestyén Gyula, Vikár Béla tanulmányai és monográfiái a magyarok, mordvaiak, vogulok, votjákok, finnek, csuvaszok vallásáról (Kálmán Lajos, Réthy László s főleg Munkácsi Bernát értékes tanulmányai hiányzanak); a külföldiek közül: J. Krohn műve Bán Aladár fordításában: „A finn-ugor népek pogány istentisztelete“, C. von Orelli: „Allgemeine Religionsgeschichte“-jének összefoglalása és Radloff: „Samanthum und sein Cultus“-a a szibériai mongol törzsekre vonatkozólag.

A dolgozatot forrásai lelkiismeretes tanulmányozása jellemzi s bár erősebb írójában a gyűjtő, mint a kritikus: elismerésreméltó munkát végzett. Igaz, hogy alapvető kérdéseknél megelégszik rendszeresen a probléma felállításánál s gyakori a stereotípus felelet: „döntsék el a hozzáértők“; az is igaz, hogy az ellentétes vélemények közt rendszeren olyan kiegyenlítést keres, hogy mindeniknek jusson valami az igazságra való igényből (pl.: „nemzetünk nyelvében finn-ugor; fajilag török-tatár és finn ugor keverék“): — de hát szerző nem is arrogálhat magának bonyolult történelmi és nyelvészeti kérdésekben döntő szót s helyesen elégszik meg azzal, hogy az egyes kérdések mai vita-állását ismerteti. Kár, hogy ezekben gr. Kuun Géza tanulmányai tekinteten kívül maradnak.

A magyarok ősvallásának vallástörténelmi összehasonlító megvilágítása nagyobb részében a rokon népek vallásának párhuzamos önálló rajza alakjában történik s kevésbé érvényesül az, hogy a magyarok vallásáról való hiányos ismereteink pótlására vagy a homályosok tisztázására az analog jelenségek felhasználtassanak. Különösen hátrányosan érvényesül ennek hiánya ősvallásunk női istenalakjai kérdése körül. Író e tekintetben minden nagyobb kritika nélkül elfogadja a kath. vallástörténészek azon álláspontját, amely a különböző „Boldogasszony“-okat a régi magyar pogány istennők alakjai kristiánizálásának tartja, kiknek alaptípusa: a *föld-istennő*. Holott a rokonnépek vallásában az istencsaládok geneológikus kiképzése teljesen ismeretlen s ha itt-ott a női alak eléfordul (Ukkó-Akka), egyszerűen a nyelvtani nőnem, minden további mithológiai képzés nélkül. A magyarok ősvallásában a régi írók által említett „imádása a földnek“ igazi analogiáját nem a „föld-istennő“ képzetében kell keresnünk, hanem a szibériai mongolok

„Sär-su“ (földvíz) forrásvidékek képzetében, amelyek (a 17 khán közössége) khánok uralma alatt állanak s akiknek az áldozat a forrásoknál mutattatik be.

Forrásaitól való tulságos függésének hátrányos bizonyossága, hogy némely részekben (pl. bálványok) helyesebb vallástörténeti ismeretei dacára a helytelenebb álláspontot fogadja el.

Ezek a hiányok a kezdő tanulmányozó természetes gyengéi, amelyek dacára a becsületes törekvés elismerésreméltó sikerei irótlól meg nem tagadhatók. Sulyosabban esik a latba, hogy irányla meglehetősen pongyola és a tudományos okfejtést gyakran szakílják félbe szubjectiv érzelmi ömlengések.

Egészében nem tul-srófolt igények mellett — a munka jutalmazását ajánlom.

E bírálát alapján a pályadíj teljes összege 70 K, Kovács Ferenc III. éves theologusnak adatott ki.

A 9. számura beérkezett pályamunkákról dr. Ravasz László szaktanár bírálata így szól:

„Predikáció műfordításra beérkezett 3 pályamunka. Ezek közül kettő egybekötve, nyilvánvalóan egy szerző munkájaként „Valamit tesztek, lélekből cselekedjétek“ s tartalmazza Rittelmeyer „Hunger nach Gerechtigkeit“ s Geyer-nek Zwei Pfingstgaben c. beszédjeit; a másik Gerok-nak Hier ist gut sein tételű beszédjének adja a fordítását Sursum corda jelige alatt.

Az első pályamunka szerzője („Valamit tesztek lélekből cselekedjétek“ jeligével) igen szorgalmas ember, de egyáltalában nem stíliszta. Megértette a szöveget s elég híven is fordít, legfennebb néhol véti el, (pld.: melléköngés helyett összhangzat, forró szégyenérzet helyett „neveztesék bár szégyenérzetnek“, gabonát vetek belé helyett „gabona közé vetem“) de oly magyartalanul, szintelenül, laposan és pongyolán fordít, hogy jutalmazásnál szóba sem jöhet. pld. („Németországban is eme férfiú működésébe a legeslegnagyobb reményeket helyezték“, „Ilyen vágyat akart Jézus tanítványainak szívében felébreszteni, ő bizonyára ezt a vágyat összehasonlítja a legfékezhetetlenebb, a legnagyobb természeti erővel ható érzésekkel, amilyenek csak léteznek, az éhséggel, a szomjúsággal“ s még igen sok ilyen erőtelen, zavaros mondat. Néhol egyenesen összeront egy szép képet. Különösen elítélem, hogy a bibliai citátumokat németből fordítja *rosszul* ahelyett, hogy megnézné a magyar fordításokat. Így jön aztán ki az olyan

citatum: nyílt arccal tükröződik bennünk az Úrnak tisztasága, vagy ami még furcsább: „elfelejti, ami háta mögött van, és azután *nyujtózkozik*, ami előtte van“. (Fil. 3. 16.)

A másik pályamunka szerzőjének már van határozott stílus-érzéke és tud írni. Igaz, hogy Geroknak cicomás és cukrozott stílusát könnyebb átültetni, mint a Rittelmeyer finom, elmés s kissé impresszionista írásait, de azért világosan látszik, hogy szerző jóval felülmulja az előző munka beadóját az írás pontosságában, gördülékenységében és erejében. Nála is találunk mondatokat, amelyek nehézkesek, vagy pongyolák, fordításában is el-el vét egy-egy árnyalatot, de egészben véve — rossz termés idején — elfogadható. Javasolom, hogy a 40 kor. jutalom a „*Sursum corda*“ jeligéjű mű szerzőjének adassék ki.

A pályadíjat Tapsony Endre III. éves theologus nyerte el.

A 10 számura beérkezett 3 pályamunkáról Dr. Ravasz László szaktanár bírálata így hangzik:

Évzáró imádságra beérkezett három pályamunka, s ez az eredmény nagyobb számban, mint minőségben. Tulajdonképen egyik sem tesz gazdag és mély imádságos életről tanúságot. A közvetlen vallásos tapasztalásnak meglehetősen vékony ere csörgedezik mindenikben. Legkevésbé a *Tebened bíztunk eleitől fogva* jeligéjű imádság sikerült, bár ennek a szerzője árul el legtöbb értelmi erőt és szerkesztői képességet. Az imádsága jó harmadrésze önmagához intézett vallató kérdése! I áll, ami megjárja a meditációban, vagy a beszédben, de képtelenség az imádságban, ahol az ember nem *kérdez*, hanem *vall*. Magát az imádságot *beszámolásnak* mondja a szerző, holott az imádság több ennél. Közvetlen, személyes élmények helyett néhol üres filozofálást végez (megértettük-e, hogy értéke csak a szellemnek van s ránk nézve a legértékesebb te vagy oh, végtelen szellem). Nem jutalmazható. Valamivel jobb a második imádság, mely leginkább sejtet egyéni hitéletet, jeligéje: *De én örüvendezni fogok az Úrban és vigadok az én szabadító Istenemben*. Bár néha nagyon körmönfont és mégis gyermekes a stílusa, de azért *tud* imádkozni a szerző és van mondanivalója, mikor Isten előtt megáll. Sokszor ily vaskos tévedésre akadunk: „Bizony, a mi érdemünk kevés, sőt elenyésző“, akad egy-egy üres reflexiója, befejezésében a szárnya megtörik, de legalább vannak benne élmények, amelyeket ki lehetne szabadítani a lim-lomból. Minden összevéve mégis a harmadik, az

Orate et laborate jeligéjű sikerült legjobban, bár annyi közvetlenség és frissesség nincs benne, mint az előbbiben. Szerkezete sem egy központi élmény természetes szélágazása, hanem ötletszerűen egymáshoz fűzött imádságdarabok sorozata. De azért a legemelkedettebb és legízlesebb. Javaslom, hogy a jutalom az *Orate et laborate* jeligéjű mű szerzőjének adassék ki, de csak kellő átdolgozással mondassék el.

E bírálat alapján a 20 K pályadíj Tapsony Endre III. éves theologusnak adatott ki.

Az 1. számra való versenyhez ketten jelentkeztek, Kakasy Lajos és Péter Sándor. A döntés eredménye az hogy a pályadíj kétszeresére emelve a versenyzők között megosztatott.

A 2. számra egy jelentkezett, Vörös Lajos, aki a 70 K díjat jeles készültségével el is nyerte.

A 9. számú verseny-pályázatra 3-an jelentkeztek, de csak ketten vettek részt: Agyagási Károly II. és Barabás Béla III. é. theol. A 70 K jutalomdíjat Agyagási Károly nyerte meg, Barabás Béla 50 K jutalmat kapott.

A két legszorgalmasab diák jutalmazására szolgáló 24—24 kor. Gr. Teleki-jutalmat a tanárkar egyhangú döntése alapján Imreh Árpád és Vörös Lajos III. é. theol.-nak ítélte oda. A Zwingli-alapból okt. 31-ikén 25 korona szorgalomdíjat kapott Fosztó György III. éves theol.

Az énekkari tagok összesen 300 K. jutalmat kaptak.

Az „*Önképzőkör*“-i működésre vonatkozólag utalok az ifjúsági egyletek elnökeinek jelentéseire, valamint erre kel főként utalnom az intézet.

8. **Társadalmi életére** nézve is. Ezúton az évmegnyitó, az okt. 6-iki, okt. 31-iki és március 15-iki és évzáró nyilvános ünnepélyeinek hozták közelebbi érintkezésbe a nagyközönséggel, mindenik alkalommal öregbítvén ifjúságunk és intézetünk jóhírnevét.

A „*kolozsvári főiskolai Bethlen Gábor-Kör*“ ugyan kívül esik intézetünk körén, de örömmel állapítjuk meg, hogy ennek is legbuzgóbb munkásai intézetünk ifjúságából kerültek ki, aminthogy intézetünk adott egy szerény hivatali helyiséget is számára.

Akadémiai istentiszteleteinket ez évben adventtől húsvétig tartottuk dr. Kenessey Béla püspök, dr. Ravasz László, Nagy Károly, Révész Imre és dr. Kecskeméthy István prédikálásaival s szépszámú külső közönség részvételével is. Az ez alkalmakkor gyűlt perselypénzt a díszterem „Orgona-alap“-jára fordítottuk.

9. Szorgalom, erkölcsi élet, magaviselet. A szorgalom az idén is sok kívánni valót hagyott fenn. Azt a nagyon rossz szokást, hogy az ifjak csak akkor fognak egész komolyan a tanuláshoz, mikor a kollokviumok kezdődnek, nem lehet kiirtani. E miatt aztán a félévi kollokviumok eredménye, mint rendesen, most sem volt kielégítő. Erélyes eszközök alkalmazására lesz szükség, hogy ifjúságunkban a kötelességérzetet felébresszük és a szorgalmat folyton ébren tartsuk; de, ha kell, a legerőteljesebb rendszabályoktól sem riadunk vissza.

Az erkölcsi életről sokkal kedvezőbb képet adhatunk. Sem durvább kihágások, sem nagyobb fegyelemsértések nem fordultak elő. Ez iskolai évben csak egyszer ült a tanárkar fegyelmi székét és pedig egy szoba lakói felett, akik a 229. §. első felébe ütköztek. Egy másik eset is volt, ami azonban nem került fegyelmi szék elé, mert az igazgató a saját hatáskörében eligazította.

Ifjúságunknak rend és tisztaság iránti érveke némi emelkedést mutat; de e tekintetben is internátusunknak minden tekintetben való megfelelőbb felszerelésétől várhatnánk nagyobb eredményt. Mert hiszen mindenki tudhatja, hogy az internátusnak sok esetben még a szülői ház mulasztásait is kellene pótolni ilyen külső nevelés tekintetében is.

10. Egészségi állapot. Az orvosi és közegészségügyi szolgálatot az elmúlt évben is dr. Filep Gyula vm. főorvos látta el. Különös említést érdemlő mozzanat e téren nem fordult elő.

11. Vagyoni ügyek. Ezekről dr. *Ravasz* László gazdasági felügyelő a következő jelentést adja: Theologiai fakultásunk gazdasági életében jelentős mozzanat volt ez évi 12 ezer korona segélynek a kiutalása, melyet a tanárok fizetésének korszerű rendezésére eszközölt volt ki a konvent. Ennek alapján az 1913. évi őszi kerületi közgyűlés a tanárok fizetését rendezte, amennyiben a zsinati törvények megfelelő szakaszát végre hajtva, illetményeiket az állami jogakadémiai tanárok fizetési fokozatainak megfelelőleg állapította meg, s egyszersmid a családi pótlékot is biztosította számokra az állami kulcs szerint. — A tanszéküresedés folytán beállott interkalaris jövedelemtöbblet terhére az igazgatótanács jóváhagyásával fontosabb egészségügyi beruházásokat tettünk, melyek az intézet hygiénéjét hivatvák emelni. Az új iskolai évben az ifjúság nagyobb segélyezésére esetleg intenzívebb nevelésére, vagy képzésére 3000-kval többet vettünk fel. Egyebekben az intézet vagyoni hely-

zete nem változott, sőt ma még világosabban látszik, hogy százezer koronás költségvetése szükségletét kb. félmillió korona értékű tőkéjének jövedelme egyáltalán nem tudván fedezni: intézetünk jövedelmének $\frac{2}{3}$ részét segélyek, járandóságok, díjak és illetmények teszik, ami azt jelenti, hogy az intézet nem saját alapjából, hanem ad hoc áldozatokból él.

12. Évzáró ünnepélyünket június 14-én d. e. 11 órakor tartottuk meg a főtiszteletű püspök úr, a mélt. előljáróság, előkelő közönség, tanárkarunk és ifjuságunk részvételével. Közéneken után kihirdettük a pályázat eredményeit, kiosztottuk a jutalmakat, közhirrre tettük a jövő tanévi pályatételeket, meghallgattuk az ifjúsági egyesületek elnökeinek jelentéseit s végül az igazgató évzáróbeszéde után Tapsony Endre pátyadíjnyertes imájával s a „Tebened biztunk .“ akkordjaival bezártuk az esztendő.

Dr. Kecskeméthy István,
igazgató.

III.

A fakultás előljárósága és tanári kara.

1. A fakultás előljárósága.

A fakultás az erdélyi református egyházkerület által tartatván fenn s annak tulajdonát képezvén, mint ilyen, annak legfőbb kormányzata és felügyelete alatt áll.

A főfelügyelet a fakultás törvényei értelmében a püspökre, illetőleg az ő helyettesére, a közvetlen kormányzás az egyházkerületi közgyűlés által választott Előljáróságra és a tanári karra van bízva.

Az 1908. évi ápr. 7—9-iki egyhker. közgyűlés 37. jkvi sz. határozatával szervezett és az 1912 november 9—11. egyházkerületi közgyűlés 38. jkvi sz. határozatával újraválasztott Előljáróságot alkotják: Az egyházker. Püspöke, Főgondnok, az előlj. elnöke: dr. *Gidófalvy* István kir. közjegyző. Gondnok, alelnök: dr. *Kolosváry* Bálint egyet. ny. r. tanár. Világi tagok: *Sámi* László kir. főügyész: dr. *Schilling* Lajos egyet. ny. r. tanár, dr. *Erdélyi* Pál könyvtárigazgató. Egyházi tagok: *Benedek* Károly esperes, *Sófalvi* Károly esperes, *Vásárhelyi* Boldizsár esperes, *Tóthfalusi* József, *Csürös* József egyh. megyei főjegyzők. Tanártagjai: dr. *Kecskeméthy* István igazgató, *Nagy* Károly, dr. *Ravasz* László gazdasági felügyelő, dr. *Bartók* György internátusi és konviktusi felügyelő és előljárósági jegyző ny. r. tanárok.

2. A fakultás tanári kara.

2. Dr. *Kecskeméthy* István igazgató, bölcsészettudor, az ószövetségi tudományok és héber nyelv ny. r. tanára, igazgatótanácsos, presbyter és törvényhatósági bizottsági tag, a „Theológus kör“

tanárelnöke. Tanár 1895 óta. A Bethánia egyletnek alelnöke; tiszteleti tagja a budai Nagypénteki Társaságnak. Kiadta 1913-ban Hóseá próféta könyvéhez írt Kommentárját; most rendezi sajtó alá Mika, Cefanjah és Náhúm próféta könyveire írt kommentárját.

2. Nagy Károly, a systematika-theologia és vallásbölcsezet ny. r. tanára, egyházkerületi főjegyző, igazgatótanácsos, orsz. zsinati rendes képviselő, a zsinat kérvényi bizottságának előadója, az Egyet. Konvent rendes tagja, liturgiai bizottságának előadója, az Egyet. Tanügyi Bizottság és Parokhiális könyvtár-bizottság r. tagja, az előbbiben a theologiai és bölcsészeti karok ügyeinek szakreferense, az Emke direktoriumának és ig.-választmányának-, a M. P. Irod. Társ.-, az Erdélyi Pártfogó Egyesületnek és Böhm Károly társaság választmányának tagja, a kolozsvári ref. egyh.-község presbytere, a kolozsvári ref. kollégium Előljáróságának tagja, a „Református Szemle“ felelős szerkesztője. Tanár 1894, rendes tanár 1895 óta. Ez év folyamán is számos dolgozata jelent meg az általa szerkesztett „Református Szemlé“-ben.

3. Dr. Ravasz László, bölcsészettudor, a gyakorlati theologia ny. r. tanára, gazdasági felügyelő-tanár, a homiletikai szemináriumok vezetője, egyházker. közgyűlési tag, egyházmegyei tanácsbíró. presbyter, az egyházkerületi Tanügyi Bizottság tagja és vallásoktatásügyi szakelőadója; a Protestáns Szemle szerkesztője, a Református Szemle egyik munkatársa, az Erdélyi Kálvin-Szövetség választmányi tagja, az Egyetemes Konvent Liturgiai és Parokhiális Könyvtárbizottságának tagja, az Emke és az Erdélyi Pártfogó Egyesület igazgató-választmányának és az Erdélyi Múzeum-Egylet bölcsészettud. szakosztályának, a Böhm Károly társaság választmányi tagja. Tanár 1907 óta. Megjelent a Theologiai Szaklapban: A XVII. század magyar prot. ígéhirdetése c. dolgozata, azonkívül kisebb-nagyobb cikkek a Protestáns Szemlében és Református Szemlében.

4. Dr. Bartók György, bölcsészettudor, okleveles középiskolai tanár, az új-szövetségi tudományok ny. r. tanára, egyetemi magántanár, konviktusi és internátusi felügyelő, előljárósági jegyző, könyvtáros. Tagja a Magyar Filozófiai Társaságnak, az Erdélyi Múzeum-Egylet nyelv-, történet- és bölcsészettudományi szakosztályának titkára, a hallei „Kantgesellschaftnak“, „Schopenhauergesellschaftnak“ r. tagja, a Magyar Társ.-tud. társaság társadalomtudományi Bizottságának választott tagja, a Böhm Károly-társaság ügyvezetője. Tanár a fakultáson 1909 óta. Megjelent értekezései: „Korunk tár-

sadalmának lélektana“, „*Az asszony lélektana*“ „*Törnies Sociologiaja*“ a Magyar Társtud. Szemlében, „*Renaissance és reformatio*“ a Prot. Szemlében, A „*Logikai érték tana*“ a Böhöm-émlékkönyvben. A „*Bibliai Lexikon*“ dolgozótársa.

5. Révész Imre, okleveles theol. magántanár, az egyháztörténelem helyettes tanára, tanárkari jegyző. A Böhöm-Társaság választmányi, az Erdélyi Múzeum-Egylet és a M. Prot. Irod. Társaság rendes tagja, egyházközségi képviselő. Helyettesít 1912 szept. óta. Megjelentek: „*Kálvin-rágalmak*“, „*Az ó-egyház történetéből*“ (Prot. Szemle), „*Dévay-tanulmányok I. r.*“ (Theol. Szaklap), „*Lutheri és kálvini vallásosság*“ (Ref. Szemle) c. nagyobb dolgozatai, úgyszintén az egyetemes és a magyar prot. egyháztörténelem körébe vágó kisebb cikkei a Prot. Szemle, a Ref. Szemle és az Egyházi Ujság hasábjain. A Ref. Szemle belmunkatársa. Az ifj. ének- és zeneegylet felügyelője.

6. Kárpáti Emil, ág. hitv. kántortanító, helyettes ének- és zenetanító; tanít az intézetnél 1911 óta.

7. Wollszky Győző, gazdasági szaktanár, tanított kertészetet heti 2 órán.

IV.

A theologiai szakon végzett tananyag.

1. *Ó-szövetségi exegesis*: Hoseás könyve. Heti 2 órán a II—IV. éveseknek. Előadta: dr. *Kecskeméthy* István.

2. *Héber nyelvtan*: Alak- és mondattan; a Genesis olvastása. Heti 3 órán mindkét félévben az I. éveseknek. Előadta dr. *Kecskeméthy* István.

3. *Ó-szövetségi biblica theologia*: Az ős-semitizmus, a patriarchai, a mózesi kor, a bírák-, a királyok kora, a fogság alatti és utáni kor, Esdrás és Nehemiás reformja. Heti 3 órán a III. és IV. éves hallgatóknak előadta: dr. *Kecskeméthy* István.

4. *Új-szövetségi görög nyelvtan*: a Márk evangéliumának cursiv olvasása alapján. Heti 2 órán a I. éveseknek. Előadta: dr. *Bartók* György.

5. *Új-szövetségi exegesis*: I. és II. Korinthusi levél és a Philippi levél részletes magyarázata. Heti 3 órán a II—IV. éveseknek. Előadta: dr. *Bartók* György.

6. *Új-szövetségi irodalomtörténet*: Általános rész. Az evangéliumok. Apostolok cselekedetei. Páli iratok. Katholikus levelek. Apokalypsis. Heti 3 órán az I., II. éveseknek. Előadta: dr. *Bartók* György.

7. *Vallásbölcsészet*: Vallástörténet; a vallások ismertetése; a vallás bölcsészeti vizsgálata. Heti 3 órán I. és II. éveseknek. Előadta: *Nagy* Károly.

8. *Keresztyén ethika*: Moral filozófiai elvi rész az erkölcsi tudat történetével és a speciális ker. erkölcsstan rendszere. A szocializmus és szociális rendszerek ismertetése és bírálata. Heti 3 órán a III. és IV. éveseknek. Előadta: *Nagy* Károly.

9. *Rendszeres theologiai szeminárium* a III—IV. évről önként vállalkozottaknak. P. Kalweit: „Die Stellung der Religion im Geistesleben“ című mű ismertetése heti 2 órán az I. félévben. Vezette: *Nagy* Károly.

10. *Egyetemes keresztyén egyháztörténet*: A reformációtól napjainkig. Heti 4 órán az I. és II. éveseknek. Előadta: *Révész Imre*.

11. *Egyházjog*: Magyar prot. egyházjog. Elméleti és történeti rész. Heti 2 órán a III. és IV. éveseknek. Előadta: *Révész Imre*.

12. *Tételes egyházjog*: „Egyházi törvények a magyarországi református egyházban“ I—IX. t.-c. Heti 2 órán a III. és IV. éveseknek. Előadta: *Nagy Károly*.

13. *Dogmahistória*: A reformátorok (Luther, Melanchton, Zwingli, Kalvin) theologiája. Heti 2 órán a III. és IV. éveseknek. Előadta: *Révész Imre*.

14. *Homiletika*: Az egyházi szónoklat története, az egyházi beszéd tanának elvi, tartalmi és alaki része. Heti 2 órán a II. éveseknek. Előadta: dr. *Ravasz László*.

15. *Homiletikai szeminárium*: Egyházi beszédek készítése, elmondása és bírálata előre kiadott textusok alapján. Heti 2 órán mindkét félévben a III. és IV. éveseknek. Vezette: dr. *Ravasz László*.

16. *Katechetika*: A vallásitanítás történetének áttekintésével valláspsychologiai alapon. Heti 2 órán az I. félévben a III. és IV. éveseknek. Előadta: dr. *Ravasz László*.

17. *Poimenika*, a lelkipásztori gondozás történeti típusai és rendszere. Heti 2 órán az I. félévben a III. és IV. éveseknek. Előadta: dr. *Ravasz László*.

18. *Agapéitika*: A belmisszió története és rendszere. Heti 2 órán a II. félévben a III. és IV. éveseknek. Előadta: dr. *Ravasz László*.

19. *Belmissziói szeminárium*: A fiatalok fogházában katechetikai és pásztori munka. Heti 1 órán a II. félévben a III. és IV. éveseknek. Vezette: dr. *Ravasz László*.

20. *Német nyelv*. K. Schwartz: „Leitfaden für den Religionsunterricht in der Volksschule“ (az egész mű) fordítása és magyarázása az I. félévben; Bousset: „Gottesglaube“ fordítása és magyarázata a II. félévben. Heti 3 órán az I. éveseknek. Vezette: *Nagy Károly*.

Baur A. Johann „Calvin“ c. művének olvastatása. Heti 3 órán szó és írásbeli fordítási gyakorlatokkal I. és II. félévben a II. és IV. éveseknek. Vezette: *Révész Imre*.

Wrede: „Paulus“-ának olvasása és fordítása. Heti 3 órán I. és II. félévben a III. évesekkel. Vezette: dr. *Bartók György*.

21. *Mezőgazdaságtan*. A növények élete, gondozása; talajművelés gyakorlatokkal. Heti 2 órán az I—IV. éveseknek. Előadta: *Wollszky Győző*.

22. *Egyházi ének és zene*: Egyházi énekek éneklése, zongora és harmonium játék. Heti 5 órán az I—IV. éveseknek. Tanította: *Kárpáti Emil*.

A tudomány-egyetemen hallgatott tárgyak:

1. *Neveléstan*. Heti 3 órán, hallgatták az I. II. évesek. Előadta: dr. *Schneller István*.

2. *Részletkérdések a paedagógia köréből*. Heti 2 órán, hallgatták az I. II. évesek. Előadta: dr. *Schneller István*.

3. *Az ujkori erkölcsphilosophia története*. Heti 4 órán hallgatták az I. II. évesek. Előadta: dr. *Bartók György*.

4. *A tudomány elmélete*. Heti 2 órán, hallgatták az I. II. évesek. Előadta: dr. *Pauler Ákos*.

5. *A logika alapvető kérdései*. Heti 2 órán, hallgatták az I. II. évesek. Előadta: dr. *Pauler Ákos*.

6. *Kant criticismusa*. Heti 1 órán, hallgatták az I. II. évesek. Előadta: dr. *Pauler Ákos*.

Theologiai alap és lelkészképesítő vizsgálatok.

I. *Theologiai alapvizsgálatot* ez évben háromszor tartottunk. Egy teljes vizsgálat volt 1913. szept. 11. és 12-én. Vizsgálatra jelentkezett 21 ifjú. A vizsgálatot tevő ifjak közül „jeles“ osztályzatot nyert 5 ifjú: András Tivadar, Fosztó György, Kovács Ferenc, Tapsony Endre, Vörös Lajos; „jó“ eredménnyel vizsgázott 4, elégséggel 7 3 hónap mulva letehető javítóvizsgálatra utasított 5. Egy javító vizsgálat volt december 13 án, mikor javítóra jelentkezett 5 ifjú. Elégséges eredménnyel javított három, 1 év mulva letehető teljes alapvizsgára utasított 2. Ez évi rendes vizsgálatot 1914. június 15-én tartottuk meg, melyre egy ifjú jelentkezett, a vizsgálatot elégséges eredménnyel tette le.

II. *Első lelkészképesítő vizsgálatot* tartottunk kétszer, és pedig egy rendkívüli vizsgálatot 1913. december hó 13-án, rendes vizsgálatot 1914. június hó 17—18. napján. Az első vizsgálat alkalmával jelentkezett teljes vizsgára 1, aki egy év mulva letehető teljes vizsgára utasított.

A rendes első lelkészképesítő vizsgára jelentkeztek 8-an, teljes vizsgára. A vizsgálaton 2 képesített. 3 egy év mulva letehető javító vizsgálatra, 2 egy év mulva letehető teljes vizsgára utasított, 1 visszalépett.

Kimutatásba foglalva a fennebb részletezett jelentkezéseket és eredményt, következő táblázatot nyerjük.

Az 1913—14. tanévben tartott vizsgálatok kimutatása.

	Theol. alapvizsga				Első lelkészképe- sítő vizsga		
	1913. IX/11—12.	1913. XII/13.	1914. VI/15.	Összesen	1913. XII/13.	1914. VI/17—18.	Összesen
Vizsgálatra jelentkezett	21	5	1	27	1	8	9
Írásbelieje alapján visszautasított	—	—	—	—	—	—	—
Visszalépett --- ---	—	—	—	—	—	1	1
Vizsgálatra állott ---	21	5	1	27	1	7	8
Összesen :	21	5	1	27	1	7	8
Jeles --- --- --- --- ---	5	—	—	5	—	—	—
Jó --- --- --- --- ---	4	—	—	4	—	2	2
Elégséges --- --- --- ---	7	3	1	11	—	—	—
Elégtelen 1 tárgyból	3	2	—	5	—	—	—
Elégtelen 2 tárgyból	2	—	—	2	—	3	3
Eelégtelen több tárgyból	—	—	—	—	1	2	3
Összesen :	21	5	1	27	1	7	8

VI.

A kolozsvári ref. theol. fakultás könyvtárának statisztikai adatait

az 1913. évre vonatkozólag a következőkben közöljük:

Könyvtárunk állaga az 1913. év elején 13297 mű 20205 kötetben
Az évi gyarapodás --- 671 1012

A könyvtár állománya tehát 1913. dec.

hó 31-én 13968 mű 21217 kötetben

A kölcsönzők száma: 1161, akik kölcsönvettek az év folyamán 1935 művet 2632 kötetben.

Az 1913. évben az olvasók és a használt művek hónapok szerint a következőképen oszoltak meg:

Január	hóban	40	olvasó használt	47	művet	50	kötetben
Február		161		174		216	
Március		248		254		308	
Április		72		103		197	
Május		60		82		86	
Junius-Aug. „		12		180		215	
Szeptember		69		121		187	
Október		279		616		923	
November		194		289		348	
December	„	26	„	69	„	102	„

Összesen: 1161 olvasó használt 1935 művet 2632 kötetben.

Könyvtárunkat ez évben gyarapítani kegyesek voltak ajándékaikkal: Dr. Bartók György theol. tanár 4 mű 4 kötetben, Érsek Elek ref. lelkész 1 mű 1 kötetben, dr. György János 481 mű 677 kötetben, Nagy Károly theol. tanár 2 mű 2 kötetben, Révész Imre theol. tanár 2 mű 2 kötetben, özv. Szász Domokosné 4 mű 18 kötetben, *Huizinga* bostoni egyetemi tanár 1 mű 1 kötetben. Összes ajándékozás tehát 495 mű 705 kötet-, illetve füzetben. A szives ado-

mányozóknak e helyen is őszinte köszönetet mond fakultásunk előljárósága.

A könyvtár további fejlesztésére nézve a következőket óhajtjuk megjegyezni. Miután könyvtárunk betűsoros katalógusa tulajdonképpen csak a könyvtár adminisztrációját szolgálja, feltétlenül szükséges a szakkatalógusnak mielőbbi elkészítése, hogy ez által könyvtárunk szélesebb rétegek számára is hozzáférhetővé tétessék. Igyekeztünk tehát már ez év folyamán is e szükségletnek kielégítésére az által, hogy a szakkatalógus elkészítését megkezdettük. A munka, a dolog természeténél fogva lassan halad, annyival is inkább, mert betűsoros katalógusunk is, — amely pedig a szakkatalógus elkészítésének alapját képezi, — alapos javításra és kiegészítésre szorul. Ily körülmények között meg kellett elégednünk azzal, hogy a könyv-anyag A—C betűs példányait a szakkatalógusba immár besoroztuk. A munkát fokozott erővel kell a jövő év folyamán is folytatnunk, különösen pedig az őszi és a nyári hónapokat kell felhasználnunk e célra, mert könyvtári helyiségünk november közepétől április közepéig írásbeli munkák végzésére teljes mértékben alkalmatlan. Megkezdettük a duplum könyvtár értékesítését is s a jövő év folyamán tovább folytatjuk e munkát is. Duplum-könyvtárunk egy egész termet foglal le és von el más rendeltetése elől. Igyekeznünk kell tehát, hogy kettős példányainkat minél előbb értékesíthessük, ha másként nem lehet, valamelyik nagyobb külföldi antiquárius közvetítésével.

Könyvtárunk forgalmára nézve a fennebb közölt statisztikai kimutatás ad felvilágosítást és tesz bizonyosgot is azon örvendetes tény mellett, hogy fakultásunk növendékei évről-évre nagyobb számban veszik igénybe könyvtárunkat.

Kolozsvár, 1914. jun. hó 20.

Dr. Bartók György.

VII.

Internátus és konviktus.

Internátusi életünkről röviden a következőket óhajtom jelenteni: E tanév folyamán bennlakásunk rendjét semmi olyan esemény nem zavarta, amely tanárkarunk beavatkozását tette volna szükségessé. Egyetlen eset fordult elő, amely az ifjúság békés harmóniáját megzavarhatta volna; ez esetet azonban igazgató a tanárkar megbízása alapján oly módon intézte el, hogy fegyelmi törvényt ülni szükséges nem volt s ifjúsági életünk is a maga rendes medrébe terelődött. Általában véve örvendetesen kell megállapítanunk, hogy ifjúságunk minden erejéből törekedett az internátusi életet a maga számára kellemessé, otthonossá tenni, amely tény kétségtelenül azt bizonyítja, hogy a fakultás ifjúsága körében egy jobb, nemesebb közszellem kezd gyökeret verni. Minél erőteljesebb lesz ez a közszellem, annál élesebbé és bántóbbá válik mindaz, ami ezzel a közszellemmel ellentétbe kerül, azt megsérti, vagy egyenesen támadja azt. Tanárkarunk és előljáráóságunk el is van tökéelve arra, hogy a legenergikusabban fogja ennek a közszellemnek megerősödését elősegíteni s minden olyan momentumot, amely a közszellem ezen megerősödését akadályozza, internátusi nevelői munkánkat veszélyezteti, mellétekintet nélkül és gyorsan kiküszöbölni siet. Ez a *nevelési* szempont fog érvényesülni már az internátusi felvétel alkalmából, de érvényesülni fog egész tanéven át, mert úgy vagyunk meggyőződve, hogy internátusunk nem csupán *utilitarius* alapon álló intézmény, amely hajlékot és ételmezt nyújt meghatározott díjért, hanem egyszersmind *ideális*, nevelési célok szolgálatában álló intézmény is, amely csak olyan ifjakat hajlandó a maga jótéteményeiben részeltetni, akik uri jellemük, kifogástalan, gavallér magaviseletük és szorgalmuk által tesznek bizonyosságot arról, hogy ezen ideális célok szolgálatára képesek is, készek is. Internátusunk nem ábrándozó és tétlen *heréket* akar kibocsátani a nemzeti élet küzdő terére, hanem bátor, harcos *katonákat*, kik nem a zsoldért, hanem az ideálokért mennek csatába. Aki tehát közénk lépik, el kell határoznia magát arra, hogy ilyen nemes harcos akar lenni. Az akaratlanok, az ingadozók

a hajlékony jelleműek és kérges lelkűek keressenek hajlékot ott, ahol a *szám* a fő és döntő tényező, nem pedig a *minőség*.

Nevelési célunk elérése érdekében el fogunk követni mindent, hogy internátusunkat a modern kor követelményének megfelelőleg évről évre fejlesszük, a jogos és visszaütáshatlan igényeket kielégítsük, ha kell, nagy anyagi áldozatok árán is. Viszont azonban mi is meg fogjuk követelni, hogy aki ezen internátus tagja akar lenni, úgy éljen és cselekedjék, amint ideáljaink szerint élnie és cselekednie *kell*. Éppen ezért a *kötelességteljesítés* ellen elkövetett minden vétséget a legszigorubban kell elbírálnunk, mert a mi ideáljaink szerint való életnek kritériuma éppen az, hogy vajjon az illető teljesíti-e vagy sem kötelességét. *Rabelais* a Thelem kolostor kapujára e szavakat íratá: „tégy, amit akarsz!“; ami internátusunk kapujára azt vésetjük majd fel: „tedd, amit tenned *kell!*“ Mert azt akarjuk, hogy a mi kapunkon *jó* és *nemes* ifjak lépjenek be, nem azért, hogy lakjanak és egyenek, hanem hogy mint *jobb* és *nemesebb* ifjak távozzanak innen. Aki erre nem hajlandó, az saját maga tesz bizonyosságot arról, hogy már beléptekor sem volt az a jellem, a milyennek mi hittük és óhajtottuk, hanem intézetünket egyszerű „absteigsquartier“-nak tekintette. Lehet, hogy ezen elvek mellett internátusi ifjúságunk számban megfogyatkozik, de annál nagyobb lesz a megmaradtaknak belső értékgyarapodása. És tanárkarunk biztosan tudja, hogy ezen munkáját az ifjúságnak java fogja támogatni, amint ezt az elmúlt év folyamán is örvendő lélekkel tapasztalta. Ilyen irányú nevelés és nevelődés nélkül hiába várjuk egyházunk és nemzetünk óhajtott erkölcsi és szellemi újjászületését, amelyet csak erős lelkű, jellemes, alázatos, művelt eszű és jótékony szívű férfiak hajthatnak végre; olyan férfiak, kik előtt az élet nem arra való, hogy csak *leéljük* azt, hanem *eszköz* csupán ideális céloknak felelősség mellett való megvalósítására.

Konviktusi étkezés rendes időben megkezdődvén, zavartalanul folyt egész éven át június 20-ikig. Az első félévben 109, a másodikban 108 ifjú vette azt igénybe. Ez évben is, mint az előzőekben, az étkezők számos szigorú ellenőrzés alatt állott. Konviktusi tőke állaga f. év június 15-én volt 28500 K 50 fillér. A Közhasznú Takarékpénztár az évben is *egy* drb részvényt ajánlékozott intézetünk konviktusának, amely adományért e helyen is hálás köszönetet mond fakultásunk Elöljáróságá.

Dr. Bartók György.
felügyelő-tanár.

Az ifjúsági egyletek zárójelentései.

1. „Ifjúsági Egyesület“-i elnöki évváró jelentés.

Az „Ifjúsági Egyesület“ ez évi működéséről a következőkben számolhatok be:

Az egyesület tisztikara szeptemberben a következőkép alakult meg: Elnök: Tapsony Endre th., alelnök: Nagy László jh., titkár: Darvas János tj., főjegyző: Rozsonday Ádám th., aljegyzők: Kovács Sándor tj. és Kakasy Lajos th., pénztáros: András Tivadar th., ellenőrök: Bakk József és Máthé Elek th., főlapfelügyelő: Biró György th., tekepálya-felügyelő: Téglás Ferenc th., játékterem-felügyelő: Csutak Ferenc th., könyvtárnok: Zsigmond Dezső th., választmányi tagok: Nagy Endre, F. Nagy Kálmán, Szász Albert, T. Kun Zsigmond th., Kovács László, Kollonai Zoltán tj., Berde Károly orv.-hallgató, Farkas György jh.

Évközben a tisztviselői kar így alakult: Elnök: Fosztó György, alelnök: Bakk József th., titkár: Dadai András orv., ellenőr: Kiss Gyula, választmányi tagok: Adorján Gyula, Székely Szilárd tj., Simon Antal jh., aljegyzők: Kupán Mihály és Kovács Géza th.

Miért történt ily nagy változás a tisztviselői karban kérdezheti valaki? Talán meggyöngült a közérdek szolgálata iránti szeretet az ifjúság körében? Nem. Az év elején megválasztott tisztikar az egyesület érdekeit hiven — hogy úgy mondjam — túlbuzgón szolgálta. De közbejött az egymás meg nem értése, részint félreértése s így történt, hogy a tisztviselők egyrésze — mély sajnálatunkra — lemondott, azonban az egyesület dolgait azután is hiven felkarolta. Egyesületünknek ez év oly viharos és küzdelemteljes éve volt, amilyennel az egyesület évkönyveiben sehol sem találkozunk. Hogy e küzdelem ránk nézve értékgyarapodás volt-e; hogy a baráti szeretet megacélozva, tisztán került-e ki e harcból?

— jelen pillanatban megítélni nem tudjuk, csak arról tehetünk bizonyosságot, hogy mi a Pál nemes harcát szerettük volna harcolni.

Ez iskolai év folyamán tartottunk 7 választmányi, 7 önképzőköri gyűlést, 7 rendes és 8 rendkívüli közgyűlést. A választmányi és közgyűléseken az egyesület érdekeit szolgáltuk. Önképzőköri gyűléseinknek pedig az volna a feladata, hogy a fakultások hallgatói saját szakjukhoz tartozó tárgyak feldolgozása által szereztesse és érdeklődést keltsenek másokban is az iránt. Ettől azonban nagyon messze állunk. Önképzőköri gyűléseinknek — nyilvánossá tétele után — tárgysorozatából a tudományos felolvasás mindig hiányzott. Novellák, elbeszélések feldolgozása volt csaknem minden gyűlés programjának főpontja. Pedig az előbb említett célt igyekeztünk elérni a pályamunkák kiütése által is.

„Ifjúsági Egyesület“-ünk ez évben a következő pályakérdéseket tűzte ki:

1. Erdély valamely vidékének babonái és ezek csodás alakjai vallásos szempontból.

2. A mai főiskolai ifjúság mozgalmainak vezéreszméi s azoknak értéke.

3. Bod Péter irodalom-történetünkben.

Ezen pályakérdések közül csak az elsőre érkezett be pályamunka „Szamosmenti babonák“ címmel. A szerző igyekszik a legnagyobb pontossággal megoldani a kérdést s míg ezen fáradozik kimerül az anyaggyűjtésben, amit rengeteget hord össze. A dolog olyan szempontból való tárgyalása, a hogy a kérdés megkívánja figyelmen kívül maradt. Szorgalmáért jutalmaztatott (30 K). Szerző: Dadai András.

Egyesületünk tagjainak érdekét szolgáltuk kedvezményes színház, vasút és fürdőjegyek megszerzésével.

Anyagi helyzetünk az idén a következő volt:

Összes bevétel	2177·72 K
Összes kiadás	1833·18 K
Pénztári maradvány---	344·54 K
Hátrálék	535·39 K
Összes vagyon	879·93 K

Az egyesületet reprezentálni ez évben csak egyszer kellett. Egyesületünk egyik buzgó tagját s mi egyik legjobb barátunkat és pályatársunkat veszítettük el Sándor Mózes theológus halálával.

Koporsóját nem állhattuk körül, de kegyeletünknek külső kifejezéseképen koszorut helyeztünk sírjára a Nagytiszteletű Tanári karral a farcádi temetőben s élettörténetét jegyzőkönyvben örökítettük meg. Emléke szívünkben él s lelkünk ott lebeg sírja fölött, hogy magába lehelje a munka szeretetét s baráti lelkét.

Munkánkról röviden ezekben adok számot.

Szives támogatásáért fogadja a Nagytiszteletű Tanári Kar őszinte köszönetünket. Hálás köszönetet mondunk Bartók György dr. egyesületünk felügyelő tanárának, ki atyai tanácsával, jóindulatú irányításával és bölcs vezetésével mindig fáradhatatlanul mellettünk volt.

Megköszönöm végül egyesületünk tisztikarának kitartó, fáradtságot nem ismerő munkáját s a tagok szives érdeklődését.

Az egyetértés lelke vezesse diadalra ez egyesületet.

Fosztó György,

e. i. elnök.

2. Jelentés a kolozsvári ref. theol. fakultás „Theologus kör“-ének 1913—14. évéről.

Körünk ez évi működéséről a következőkben számolhatok be :

1913 szeptember 16-án tartottuk első közgyűlésünket, amikor a tisztikar így alakult meg: elnök: Csighy Sándor, alelnök: Andrási Tivadar, főtitkár; Kovács Ferenc, titkár: Fosztó György, főjegyző: Nagy Endre, aljegyzők: Imreh Árpád és Sándor Mózes, pénztáros: Bakk József, kiadvány-pénztáros: Máté Elek, ellenőrök: Czeglédy János és Rozsonday Ádám, jegyzetkezelők: Rátz István és Orbán József, választmányi tagok: Molnár Mózes, Kiss Gyula, Elek Károly, Fejér Károly, pótválasztmányi tagok: Mandel József, Bíró György, Visky Ferenc, Keresztes József. Évközben a következő változások történtek: a lemondott Fosztó György titkár helyébe Bíró György, az eltávozott Orbán József jegyzetkezelő helyébe Szász Albert, a lemondott Fejér Károly választmányi tag helyébe Kakasi Lajos, Bíró György pótválasztmányi tag helyébe F. Nagy Kálmán választatott meg.

Az elhalt Sándor Mózesben egyik szorgalmas, derék aljegyzőjét veszítette el a Kör. Nemes lelkű pályatársunk volt ő, ki még súlyos betegsége fájdalmai között sem feledkezett meg kötelességeiről s a jóban való kitartása és buzgósága által érdemelt közöttünk tiszteletet. Emléke legyen áldott!

A kör ügyeit az egyes tisztviselők hatáskörén túl 3 rendes s egy rendkívüli közgyűlésen, 9 rendes és két rendkívüli választmányi ülésen intéztük.

Körünk célja a theologus ifjúság vallás-erkölcsi és anyagi támogatása. Anyagi támogatást kölcsönök és segélyek által nyújtottunk. Jogi kötelezettségű kölcsönt adtunk 63 esetben 1302 K értékben. Alapszabályaink 8. §-a alapján 50 K-t kitevő segélyt osztottunk ki jegyzetek alakjában. Beszereztük a tagok számára a szükséges tan és segédkönyveket s kiadtunk jegyzeteket.

Pénztári forgalmun a következő volt:

Összes bevétel:	6783·62 K
Összes kiadás:	— <u>6640·11 K</u>
Kézi pénztárban van:	143·51 K
Összes vagyon pénzben	4273·81 K

Ehhez esetleg hozzászámítva a raktáron lezõ jegyzetek értékét, mely 2091·32 K-t tesz ki:

a jelen évi összes vagyon	6365·23 K
a mult	<u>6156·61 K</u>
ez évi gyaragodás	208·62 K

A kör számára a következő adományok érkeztek: Erdélyi bank 50 K, Kolozsvári Takarékpénztár 20 K, Kilyén Sándor tiszteletes úr 50 K, mely utóbbít a 405·80 K-t kitevő „Kilyén-alap“-hoz csatoltuk. A nemes célú adományokért a Kőr nevében ezuton is hálás köszönetet mondok.

A kör vallás-erkölcsi céljait précesek és bibliamagyarázó összejövetelek tartása által szolgáltuk. Préceseket tartottunk a husvéti szünidőig hétfő reggelenként, amelyeken a harmad és negyed éves theologusok teljesítettek szolgálatot. A szombat-esti biblia magyarázó összejöveteleken bibliát magyarázni szívesek voltak dr. Kecskeméthy István, dr. Ravasz László nagytiszteletű úrak és Gombos Ferenc úr, a Diákszövetség utazó-titkára egy-egy ízben. Szíves közreműködésükért ez uton is hálás köszönetet mondok. Az ifjúság kedvező számban vett részt mindkét összejövetelen. Közben engedve azon általános óhajtásnak, hogy ne csak e tisztán liturgális jellegű összejövetelek tartassanak, hanem olyanok is, amelyeken a minket érdeklő kérdések közül tetszés szerint fölvetettekhez mindenkinek legyen alkalma hozzászólhatni, határoztuk el, hogy vita-estélyek rendezésével is megpróbálkozunk. Két ilyen

estélyt tartottunk, amelyeken Gombos Ferenc úr tartott szabad előadást s adott alkalmat nemes eszmecserére.

1914 május elején Claparede Sándor halálának féléves fordulóján emlékünnepelet rendeztünk, amelyen Révész Imre nagytisztelű úr emlékezett meg vonzó előadásban a nagy genfi magyar barátról. Mert Claparede a magyar kálvinizmus szolgálatába állította hatalmas szellemi és erkölcsi erejét. Minket akart életerősnek, a külföld előtt is észrevettnek és tiszteltnek látni s ezért méltó, hogy mi is mindenkor hálával emlékezzünk róla.

Két külföldi theologus vendégünk is volt. Az egyik Emile Segneur montouban-i papjelölt, ki a magyar egyházjogi viszonyokat tanulmányozta különösképen, a másik Holt Harvey Ellis, ki inkább a magyar belmíziói életet tanulmányozta. Adja Isten, hogy ez érintkezések gazdag gyümölcsöt teremjenek a protestantizmus számára.

Mielőtt befejezném jelentésemet, hálás köszönetet mondok dr. Kecskeméthy István igazgató úrnak szíves támogatásáért, a tisztviselői karnak, hogy híven kitartott velem a munkában. Az elért eredményért Istenek adva hálát és a Kör ezutáni munkájára az Ő áldását kérve, megköszönöm a Kör tagjainak bizalmát és támogatását.

Csighy Sándor,

e. i. enök.

3. Az „Ének- és Zeneegylet“ 1913—14-ik évi munkájáról a következőkben számolhatok be:

Az 1913 szept. 19-én tartott alakuló közgyűlésen következőkép alakult meg a tisztiakar: elnök és karnagy F. Nagy Kálmán, alelnök Csutak Károly, jegyző Zsigmond Dezső, pénztáros Csutak Ferenc, szertáros Fejér Károly, ellenőrök Máthé Elek és Kocsis Lajos, választmányi tagok Rátz István és Kovács Géza, szólamvezetők F. Nagy Kálmán, Szabó Zoltán, Csutak Károly és Agyagási Károly. Az új alapszabály életbeléptetésekor pedig választottunk egy aljegyzőt Kakassy Lajos személyében.

Kellő számú tagok hiányában a zenekar ez évben sem alakulhatván meg, tagjaink csak az énekkarban működtek. A tagok száma egész éven át 30 volt. Nem nagy szám, de Egyletünk ép ez évi munkája megmutatta, hogy kicsiny számmal, de nagy odaadással s lelkes munkával mit lehet tenni. Az évek óta tapasztalható

közöny csak az év elején mutatkozott kis mértékben. Később azonban, néhány sikerültebb szereplés után, tagjaink tudatára jutottak annak, hogy kötelességeink vannak, melyeket teljesítenünk kell s megálloíták helyüket egész éven át derekasan, nem azért, mert az kötelesség volt, hanem azért, mert munkásságuk önmaguknak jóleső, tiszta örömeket szerzett.

Szereplésünk elég szép számmal volt. Különbön is itt sem a számok nagysága a fontos. Szerepeltünk az okt. 6-i és okt. 31-i intézeti ünnepélyeken, nov. 1-én a helybeli luth. templomban, a papszentelésen, a Bethlen jubileumon, a „Bethlen Gábor Kör“ által Sepsiszentgyörgyön rendezett hangversenyen, istenitiszteleten és prot. estélyen, a márc. 15-i intézeti ünnepélyen és a kolozsvári Monostori-úti ref. új templom felszentelési ünnepélyén. Összesen volt 10 szereplésünk 15 drbbal.

Az év folyamán tartottunk egy alakuló-, 3 köz-, 2 választmányi- és egy záróközgyűlést. Ezeket intéztük el az Egyletet érdeklő ügyeket, melyek közt legnevezetesebb volt az új alapszabályok megalkotása. Ez újjítást különösen az tette szükségessé, hogy a jövő iskolai évtől kezdve rendes temetési énekkart is óhajtunk szervezni.

Ami a vagyoni ügyeket illeti, kiadásunk volt összesen 115 kor. 35 fill., bevételünk 316 kor. 97 fill., összesen vagyónunk 1660 kor. 22 fill., nem számítva hangjegy- és hangszerárunk felszereléseit. Szertárunk az idén 4 művel szaporodott: Huber K. Fohász, Óseink emléke, Révffy Géza Templomban, és Kovács D. Orgona-iskola.

Ennyiből áll nagyjában ez év története. Visszatekintve lefolyására talán elmondhatjuk, hogy közös vágyunk most már a megvalósulás felé halad oly virágzóvá tenni Egyletünk életét, hogy abban ne csak mi, hanem még utódaink is hosszú nemzedékek során át gyönyörködjenek s könyveik mellett kifradva, leljék pihenésüket, örömeiket a dalban, zenében. Ez valóvá lesz akkor, ha az idei harmónia továbbra is uralkodni fog Egyletünk életében.

Köszönetet mondok Nt. Révész Imre felügyelő tanár úrnak, ki vezetésünkben fáradhatatlan volt. Hálás köszönetet mondok a Nt. Tanári Karnak azért a szerető támogatásért egész éven át, melynek végső nyilvánulása az a 300 kor. jutalom, melyet a Nt. Tanári Kar adott Egyletünknek a tagok jutalmazására. E jószágot csak azzal viszonzhatjuk, hogy jövőben még fokozottabb mértékben törek-

szünk megérdemelni. Köszönetet mondok Kárpáti Emil zenetanár úrnak azért a fáradhatatlan munkáért, melyet tanusított énekkarunk vezetésével. Köszönetet mondok derék munkásainknak, tisztviselőinknek és tagjainknak, kikkel együtt válllvetve dolgoztunk. Előre tovább is a megkezdett úton.

Egyletünk további munkájára Isten áldását kérem.

F. Nagy Kálmán,
e. i. elnök.

IX.

Statisztikai adatok.

I.

A) Theológiai tanfolyam	Az I. II. félévben beiratkozottak összes száma	Nyelvismeret				Év-közben		Évközben vétegett fel	Év végén volt
		csak magyarul beszél	magyarul és németül beszél	magyarul és oláhul beszél	magyar, német és egyéb nyelven beszél	kimaradt	meghalt		
I. évfolyamban	14	12	—	2	—	1	—	13	
II. évfolyamban	13	13	—	—	—	1	—	12	
III. évfolyamban	22	20	2	—	—	3	—	19	
IV. évfolyamban	13	13	—	—	—	—	—	13	
Összesen :	62	58	2	2	—	4	1	57	
B) Egyetemi és kereskedelmi akadémiai hallgatók									
I. évfolyamban	20	14	4	2	—	2	—	2	18
II. évfolyamban	11	9	2	—	—	—	—	—	11
III. évfolyamban	11	10	1	—	—	2	—	—	9
IV. évfolyamban	13	10	3	—	—	4	—	—	9
V. évfolyamban	4	3	1	—	—	1	—	—	3
Összesen :	59	46	11	2	—	9	—	2	50

II.

A) Theológiai tanfolyam	A növendékek életkorát tekintve volt								Összesen
	18	19	20	21	22	23	24	24-nél idősebb	
	é v e s								
I. évfolyamban	—	1	5	5	2	—	—	—	13
II. évfolyamban	—	—	4	4	3	1	—	—	12
III. évfolyamban	—	—	—	2	3	7	4	3	19
IV. évfolyamban	—	—	—	2	2	1	3	5	13
Összesen :	—	1	9	13	10	9	7	8	57
B) Egyetemi és kereskedelmi akadémiai hallgatók									
I. évfolyamban	1	5	4	2	2	3	1	—	18
II. évfolyamban	—	—	3	4	2	—	1	1	11
III. évfolyamban	—	—	—	1	3	3	1	1	9
IV. évfolyamban	—	—	—	—	4	2	—	3	9
V. évfolyamban --	—	—	—	—	—	2	1	—	3
Összesen :	1	5	7	7	11	10	4	5	50

III.

A) A theológiai tanfolyam hallgatóinak szülei között van foglalkozásra nézve	I.	II.	III.	IV.	Összesen
	é v e s e k				
Lelkész ---	3	1	4	4	12
Tanár	—	—	—	—	—
Tanító	2	2	2	2	8
Földmivelő ---	4	6	8	5	23
Tisztviselő ---	2	1	2	—	5
Kereskedő	—	—	1	—	1
Iparos	—	1	1	1	4
Magánzó	1	1	1	1	4
Összesen :	13	12	19	13	57

B) Egyetemi hallgatók szülei között van foglalkozásra nézve	I.	II.	III.	IV.	V.	Összesen
	é v e s e k					
Lelkész	1	3	3	2	—	9
Tanár ---	—	—	—	1	—	1
Tanító	3	1	—	1	—	5
Földmives	4	3	3	—	1	11
Tisztviselő	3	—	2	3	—	8
Kereskedő	—	1	—	—	1	2
Iparos	4	1	1	1	—	7
Magánzó ---	3	2	—	1	1	7
Összesen :	18	11	9	9	3	50

IV.

A) A teológiai tanfolyamon	Egyházkerületek szerint						Összesen
	erdélyi	duna- melléki	dunán- túli	tiszán- innyi	tiszántúli	Romániai misszió- ból	
I. évfolyamban	13	—	—	—	—	—	13
II. évfolyamban	12	—	—	—	—	—	12
III. évfolyamban	16	—	1	1	—	1	19
IV. évfolyamban ---	12	—	—	—	1	—	13
Összesen :	53	—	1	1	1	1	57
B) Egyetemi stb. hallgatók							
I. évfolyamban	15	—	2	1	—	—	18
II. évfolyamban	8	—	—	3	—	—	11
III. évfolyamban	8	—	—	1	—	—	9
IV. évfolyamban ---	5	1	1	1	1	—	9
V. évfolyamban --- --- ---	2	1	—	—	—	—	3
Összesen :	38	2	3	6	1	—	50

Az intézet növendékeinek névsora.

A) A theologiai tanfolyam hallgatói.

IV. évesek.

1. Bakk József, Felsőboldogfalva, Udvarhely m. I—II. BK.
és GB.
2. Borbás Antal, Szentés, Csongrádm.
3. Borbély Sándor, Érckőrös, Szilágym.
4. Czeglédi János, Réty, Háromszékm. II. GB.
5. Csighy Sándor, Nagydobrony, Beregm. I—II. BK.
6. Fancsali Sándor, Bun, Kisküküllőm. II. félévben iratkozott be.
7. Málnási Sándor, Kőkös, Háromszékm.
8. Mandel József, Gidófalva, Háromszékm.
9. Molnár Mózes, Kézdivásárhely, Háromszékm.
10. Nagy Endre, Homoródhévíz, Nagyküküllőm.
11. Rátz István, Léczfalva, Háromszékm.
12. Szőke Miklós, Zabolá, Háromszékm.
13. Vásárhelyi József, Csombord, Alsófehérm. Külföldön tanult.

III. évesek.

1. Andrási Tivadar, Alsórákos, Nagyküküllőm. I—II. BK. és K.
2. Bakk Sándor, Kecsetkisfalud, Udvarhelym. I—II. GB.
3. Barabás Béla, Magyarókerke, Kolozsm.
4. Balogh István, Edelény, Borsodm. Eltávozott.
5. Benkő Elek, Lukafalva, Marostordam.
6. Biró György, Bukarest, Románia. I—II. GB.

Jelmagyarázat. I. = első félévben, II. = második félévben, GB. = Gecse-Baldácsy-, BK. = Bethlen-kollégiumi ösztöndíjat élvezett. K = Konviktusi segílyt élvezett.

7. Bodosi Zoltán, Szárazajta, Háromszékm.
8. Csutak Ferenc, Torda, Tordaaranyosm.
9. Csutak Károly, Zágon, Háromszékm. I. GB., II. BK.
10. Fosztó György, Erdőfüle, Udvarhelym. I—II. BK. és II. BG.
11. Imreh Árpád, Ilyefalva, Háromszékm. II. BK.
12. Kiss Gyula, Málnás, Háromszékm. I. BK. és K. II. GB.
13. Kósa Mihály, Sztána, Kolozsm. I. BK. II. GB.
14. Kovács Ferenc, Ége, Udvarhelym. I—II. BK. I—II. GB. és K.
15. Máté Elek, Mezőkölpény, Marostordam. I—II, GB.
16. F. Nagy Kálmán, Túrkeve, Jásznagykunszolnokm. I—II. GB.
17. Orbán József, Balavásár, Kisküküllőm. Eltávozott.
18. Rozsondai Ádám, Halmágy, Nagyküküllőm.
19. Sidó Miklós, Érszakácsi, Szilágym. Eltávozott.
20. Szabó Zoltán, Nyárádszereda, Marostordam.
21. Tapsony Endre, Zilah, Szilágym. I—II. BK.
22. Vörös Lajos, Óriszentpéter, Vasm. I—II. BK. K. és II. GB.

II évesek.

1. Agyagási Károly, Dicsőszentmárton, Kisküküllőm. I. GB.
2. Barabás Gábor, Hidvég, Háromszékm. I—II. GB.
3. Bódi György, Angyalos, Háromszékm. I—II. GB.
4. Czereán Demeter, Maroskecze, Tordaaranyosm. I—II. BK.
5. Elek Károly, Szilágynagyfalú, Szilágym. Kilépett.
6. Kacsó Károly, Kendő, Marostordam.
7. Kocsis Lajos, Felsőtők, Szolnokdobokam.
8. Kovács Pál, Kackó, Szolnokdobokam. I—II. BK.
9. Sigmund János, Kovászna, Háromszékm. I—II. BK. és K.
10. Szász Albert, Dicsőszentmárton, Kisküküllőm. I. BK. II. GB.
11. Téglás Ferenc, Székelyudvarhely, Udvarhelym. I. GB. II. BK.
12. Visky Ferenc, Torda, Tordaaranyosm.
13. Zsigmond Dezső, Mezőpanit, Marostordam.

I. évesek.

1. Balogh Zsigmond, Katona, Kolozsm. I—II. GB.
2. Daday Lóránd, Besztercze, Besztercze-Naszód m.
3. Dávid Ferenc, Komolló, Háromszék m.
4. Fejér Károly, Hódmezővásárhely, Csongrád m.

5. Kakasy Lajos, Nagyteremi, Kisküküllő m. I—II. BK.
6. Keresztes József, Böngöz, Udvarhely m. II. GB.
7. Kovács Géza, Lozsád, Hunyad m.
8. T. Kún Zsigmond, Székelyföldvár, Tordaaranyos m. I—II. BK.
9. Kupán Mihály, Kézdimártonfalva, Háromszék m.
10. Péter Sándor, Magyarbecze, Alsófehér m. I. BK II. GB.
11. Pósta István, Szék, Szolnokdoboka m. I—II. GB.
12. Sándor Mózes, Farczád, Udvarhely m. I. GB. II. BK. Meghalt.
13. Szabó Frigyes, Görgényszentimre, Marostorda m. I. II. GB.
14. Virág Gábor, Szászrégen, Marostorda m.

B) Tanárjelöltek.

V. évesek.

1. Gönczy László, Székelyudvarhely, Udvarhely m. Eltávozott.
2. Schranz János, Felsőlövé, Vas m.

IV. évesek.

1. Darvas János, Ipolymagyari, Nógrád m.
2. Fülöp Lajos, Kézdivásárhely, Háromszék m.
3. Petrenkó János, Kövi, Gömör m.
4. Soós Tamás, Nagyvárad, Bihar m. Ái.
5. Szász Károly, Papolcz, Háromszék m.
6. Székely Ferenc, Görgényszentimre, Marostorda m.
7. Zámbery Béla, Badaló, Bereg m.

III. évesek.

1. Adorján Gábor, Héjjasfalva, Nagyküküllő m.
2. Bányai István, Dés, Szolnokdoboka m. Eltávozott.
3. Finta Gergely, Tordatúr, Kolozs m. Ái.
4. Kollonai Zoltán, Jánk, Szatmár m. Ái.
5. Kovács László, Gerendkeresztur. Ái.
6. Szilágyi Ferenc, Kilyén, Háromszék m.

II. évesek.

1. Adorján Gyula, Héjjasfalva, Nagyküküllő m. Ái.
2. Gulyás János, Gyula, Békés m. Ái.
3. Kiss Sándor, Nagyenyed, Alsófehér m. Ái.

4. Mándoki Lajos, Karczag, Jász-Nagy-Kun-Szolnok m. Ái.
5. Sipos László, Kézdimárkosfalva, Háromszék m. Ái.
6. Szabó Ferenc, Hodgya, Udvarhely m. Ái.
7. Takács József, Aranyosgyéres, Háromszék m. Ái.
8. Tellmann József, Szamosujvár, Szolnokdoboka m. Ái.

I. évesek.

1. Bokor Endre, Brassó, Brassó m.
2. Csányi László, Szatmárnémeti, Szatmár m.
3. Kovács Sándor, Melegföldvár, Szolnokdoboka m. Ái.
4. Magyar István, Brassó, Brassó m. Ái.
5. Némedi Gábor, Kolozsvár, Kolozs m.
6. Rátkai Károly, Szászváros, Hunyad m. Ái.
7. Szabó Mihály, Miriszló, Alsófehér m. Ái.
8. Szász Kálmán, Zabola, Háromszék m. Ái.
9. Székely Szilárd, Korodszentmárton, Kisküküllő m. Ái.

C) Joghallgatók.

IV. évesek.

1. Kovács László, Székelyudvarhely, Udvarhely m. Eltávozott.
2. Nagy László, Székelykeresztur, Udvarhely m. Eltávozott.
3. Ujlaki Miklós, Benk, Szabolcs m. Eltávozott.
4. Tavasz József, Marossárpatak, Marostorda m.
5. Sikó József, Mezőpanit, Marostorda m. Eltávozott.

III. évesek.

1. Farkas György, Marosvásárhely, Marostorda m. Eltávozott.
2. Simon Antal, Bágyon, Tordaaranyos m.

I. évesek.

1. Szechák Andor, Lábfalva, Szolnokdoboka m. Eltávozott.
2. Zsigmond Géza, Mezőpanit, Marostorda m. Eltávozott.

D) Orvostanhallgatók.

V. évesek.

1. Berde Károly, Nagyenyed, Alsófehér m.
2. Jeney Endre, Radnót, Kisküküllő m.

IV. évesek.

1. Daday András, Dés, Szolnokdoboka m.

III. évesek.

1. Borza János, Szászváros, Hunyad m.
2. Fazakas Sándor, Gidófalva, Háromszék m.
3. Kovács N. Kálmán, Buzásbocsárd, Alsófehér m.

I, évesek.

1. Kocsis Lajos, Brád, Hunyadm.
2. Kovács Sándor, Gerendkeresztur, Tordaaranyos m.
3. Sós Sándor, Aranyosegerbegy, Tordaaranyos m.
4. Szabó Károly, Nyárádszereda, Marosdorda m.

F) Kereskedelmi akadémiai hallgatók.*II. évesek.*

1. Kolcza Jenő, Sepsiszentgyörgy, Háromszék m.
2. Supiter Jenő, Teke, Kolozs m.
2. Zimmerman Béla, Gölniczbánya, Szepes m.

I. éves.

1. Nagy Miklós, Zilah, Szilágym.

G) Gyógyszerésztanhallgatók.

1. Benkő György, Héderfája, Kisküküllő m.
2. Dézsi László, Vizakna, Alsófehérm.
3. Földes Zoltán, Németpalánka, Bácsbodrog m.
4. Torkos Dénes, Őriszentpéter, Vas m.

Pályakérdések és jutalmak az 1913—14. iskolai évre.

1. *A héber nyelvből az I. évesek számára*: szóbeli nyílt versenyen a legtöbb előhaladást tanusítónak, jutalma a gr. Teleki-alapból 32 K. A verseny anyaga az egész évi anyag és a XVIII. Zsoltár.

2. *Az ó-testamentumi bibliai tudományok köréből*: A Leviticus fordítása nyílt versenyen. Jutalma a Szász Domokos-alapból 70 korona.

3. *Az új-testamentumi bibliai tudományok köréből*: „Az Apostolok Cselekedeteiről írott könyv szerzőségének kérdése.“ Jutalma a Szász Domokos-alapból 70 K.

4. *Az egyházi történelemből*: „A magyar kálvinizmus a XVI. század zsinati törvényhozásában.“ Jutalma a Szász Domokos-alapból 70 K.

5. *A systematika theologiából*: A keresztyén hittan és erkölcs-tan viszonya kapcsolódási pontjaik kitüntetésével. Jutalma a gr. Teleki- és Szász Domokos-alapból 70 K.

6. *A gyakorlati theologiából*: „Molnár Albert íge hirdetése.“ Jutalma a Nagy Péter- és gr. Teleki-alapból 70 K.

7. *Egyházi beszéd valamelyikéről e két textus közül*:

a) Lukács XV. 1—7.

b) I. Kor. III. 18—23. Jutalma a Molnár Albert-alapból 40 K.

8. *Évzáró ima*. Jutalma a Hory Béla-alapból 20 K.

9. *Prédikáció műfordítás* német vagy francia nyelvből. (Benyújtandó az eredeti prédikáció.) Jutalma a Nagy Péter-alapból 40 korona.

10. *A legjobb harmonium játszónak* — nyílt versenyen — jutalma a Szász Domokos-alapból 70 K.

Jutalmak: Zwingli-alapból 25 K jeles előmenetelű tanulónak, mely október 31-én adatik ki. 2 legszorgalmasabb tanulónak 24—24 K a gr. Teleki-alapból.

Pályaművek idegen kézzel lemásolva, lapszámozva, bekötve, jeligés levéllel ellátva, 1915 május hó 1-én déli 12 óráig a fakultás igazgatójához adandók be s ugyanott és ugyanaddig kell jelentkezni a nyílt pályázatokon való részvételre is. Később érkezett pályaművek vagy jelentkezések nem részesülnek figyelemben.

XII.

Iskolai évzáró beszéd.

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Ur!
Méltóságos Elöljáróság!
Nagy tisztelt Tanári Kar!
Nemes Ifjuság!
Mélyen tisztelt Közönség!

A számadó könyvek az 1913/14-iki iskolai évre imé le vannak zárva. És mi, mielőtt elszélednénk az alma mater falai közül, még egyszer összegyűltünk, hogy egy szívélyes búcsúszót mondjunk egymásnak. Hadd emlékezzem meg ez alkalommal én is arról az ifjú atyánkfíáról, aki munka közben, feladatát utolsó leheletéig megható hűséggel és szorgalommal teljesítve, útja elején dőlt ki sorainkból. Sándor Mózes, fakultásunk első évfolyamának hallgatója már a karácsonyi szüenidőről súlyos betegen jött haza. De azért mindenből lecolloquált jeles eredménnyel. Sőt, bár az emésztő kór egyre súlyosabban nyomta, a második félév elején még fekvő betegen is mindig lépést tartott az előadásokkal, és mikor végre orvosi rendeletre szüleihez falura távozott, akkor is azzal az elhatározással és reménnyel búcsúzott el tőlem, hogy a számadás idejére pontosan meg fog jelenni. És husvétkor már eltemették. Osztálytársai, a theol. ifjuság és a tanári kar küldöttségileg tette le sírjára kegyeletének koszorúját és fejezte ki a gyászoló szülők előtt őszinte együttérzését. Korai halála fájdalmas veszteség a családra, ismerősökre és mindnyájunkra is; de: „Boldogok a halottak, akik az Úrban halnak meg mert megnyugosznak az ő fáradságuktól és az ő cselekedeteik követik őket.“ (Jel. 14, 13.)

Igy, a halálról emlékeztén, mintha kétszeresen éreznők számadásunk komolyságának súlyát. Azok a kis számadó könyvek, amelyekbe egy évi sikereink vannak elszámolva, eszünkbe juttatják azokat a könyveket, amelyek a „nagy fehér királyiszek“-en ülő előtt

nyitnak meg, „akinek tekintete elől eltűnnek a föld és az ég“ (Jel. 20, 11.) Eszünkbe jut, hogy bár folytonosan ez előtt a földön és égen átsugárzó, szivekig és velőig ható tekintet előtt állunk és forgolódunk, egyszer majd szemtől-szembe kell vele néznünk ott, ahová cselekedeteink követnek bennünket. Eszünkbe jut, hogy nekünk jó és rossz tetteink, sikereink és mulasztásaink, mosolyunk és könnyeink, szavaink és gondolataink, akaratunk és terveink, szándékaink és érzéseink mind be vannak írva az életnek könyvébe kitörölhetetlen betűkkel azokból feledésbe nem megy egy sem, és nekünk mindenről felelnünk kell. Eszünkbe jut; de vajjon eszünkbe jut-é? És ha eszünkbe juttatja valaki, komoly magunkbaszállás helyett vajjon nem inkább gúnyos kacagást vált-é ki belőlünk a nagy fehér királyi szék; a rajta ülő; az előtte feltárt könyvek; és az egész túlvilág; de kiváltkép az utolsó ítélet gondolata? Hiszen ma már a régiek naiv hitén, ha nem szánkozunk, csak mosolyogni tudunk; hiszen a régi hitnek ezek a megdöbbenően nagy igazságai ma már a kritika józan világnézeténél mind együgyű gyermekmeséké lettek: mert mi ma már világnézetünket nem a régiektől áthagyományozott transcendentális képzetek alapján és nem a homályos ösztönök és mysticus érzelmek által elhomályosított gyakorlati ész vezetésével, hanem a tapasztalati ismeretek alapján és a tiszta ész józan kritikájának vezetésével alakítjuk ki.

Nem, tisztelt közönség, nem jut eszünkbe. Mert a mai ember a régieknek a régi hit alapján álló, egyszerű, becsületos és minden külső és belső válságok közt szikla-szilárd fundamentumú szolgáló világnézetét már elvetette, újat pedig még nem tudott helyette szerezni, vagy ha tudott is, abban a büntudatnak és felelősségérzetnek nagyon kevés, mondhatjuk semmi hely nem jutott. És épen ez az egyik legfőbb oka modern életünk összes nyomorúságainak. Mert a külső siker mindent igazol; a külső fény mindent elfedez; és az élvezetvagy minden diadalmaskodik. Innen van, hogy a mai kor anyagi és szellemi téren óriási értékeket halmozott össze a külső ember számára; de a belső embert szegényen, árván és üresen hagyta. Én bámulom ezt a nagy haladást, de nem tudom elhinni, hogy ez az emberiség útja. Nem tudom elhinni, hogy a bölcseknek tanulni, a költőknek álmodni, a hősöknek meghalni és az egész emberiségnek annyi verejtéket, könnyet és vért ontani érdemes lett volna csak azért, hogy az ember ágyából fel sem kelve operaelőadásokat hallgathasson telefonján, vagy repülőgépre kapva a felhőkön át száguld-

hasson. És nem tudom elhinni, hogy az emberi haladás erről az útról előbb-utóbb vissza ne forduljon, a külső embertől a belső emberhez. Előbb-utóbb meg kell értenie a társadalomnak azt a gyermekileg egyszerű és istenileg mély evangyéliomi igazságot, hogy „mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkében pedig kárt vall?” (Mát. 16, 26.) A lélek, a belső ember, az egyéni jellem a fődolog; és e világon mindennek csak annyiban van értéke, amennyiben ezt gazdagítja, fejleszti, tisztítja, nemesebbé és boldogabbá teszi. Az az irány és intézmény és törekvés szolgálja legjobban az emberiség valódi haladásának ügyét, amelyik e tekintetben a legnagyobb eredményt képes elérni. E szerint pedig a keresztyén anyaszentegyház még mindig az igaz haladás legfőbb és utolérhetetlen tényezője. És e szerint a keresztyénség világalomra, a világ pedig keresztyénségre van hivatva. Aki tehát önközül az utolsó ítéletet gyermekmesének gondolja, annak legalább az jusson eszébe e számadó napon, hogy ő ennek az egyháznak gyermeke, szolgálja, akinek öntudatos, gazdag, tiszta, nemes, boldog és a viharok közt is erősen megálló keresztyénjelleme képzése a hivatalos feladata. És mérje magát e feladathoz, és úgy állapítsa meg számadó könyvének mérlegét. Aki ezt becsületesen megteszi, az kétségbeeső hiányt fog találni önmagában, arra megsemmisítő súlylyal nehezedik rá terhes adóssága.

És én most épen azt szeretném búcsuzóul indítványozni, hogy ezt a terhes adósságunkat ne akarjuk letagadni, hanem inkább vállaljuk becsülettel. A bűntudatot és felelősséget a világból kifilozofálni úgysem lehet — jaj is volna, ha lehetne! — jobb tehát számolni vele. Hogy mióta nyomják ezek a modern szívnek oly bántó gondolatok az emberiséget, azt nem tudom; de azt tudom, hogy ezek azok, amelyeknek súlya alatt Pál apostol szerint „az egész teremtett világ egyetemben fohászodik és nyög mind idáig” (Róm. 8, 22). És nyögni fog mind odáig, amíg a teremtett világ el nem éri sóvárgó vágyát, az Isten fiainak megjelenését (Róm. 8, 19): amíg az emberiség be nem tölti köteleességét e világon, azaz el nem éri eszményeit. Mindaddig ezeket a gondolatokat sírva kiáltja felénk minden ezen a „hiábalóság alá vetett (Róm. 8, 20)“ világon, melyen minden oly messze elmarad a maga eszményétől. Mert, hogy fogalmaink megett mindig elmarad a dolgok tapasztalati valósága, arra nézve nem kell Plátó ideáira gondolnunk, amelyeknek felséges álomvilága, mellesleg megjegyezve, ma is a legszebb

költemény az egész filozófiában ; sőt még a Kant aprioricus kategoriáinak segítségével alkotott fogalmakat is félretehetjük : vegyünk csak egyszerű, becsületes polgári fogalmakat, földön járó tenyeres-talpas fogalmakat, amelyeket nem pegazuson szárnyaló elme szült, hanem gyalog járó professori józan ész szerkesztett össze minden transcendes segítség nélkül. Ezekkel is csak arra az eredményre jutunk, hogy *a* rózsza szebb, mint ez vagy az az érzékeink alá jutó rózsza és *az* ember különb, mint ez vagy az az ember, akit mi valaha tényleg ismertünk. És bizony *a* professor is, meg *a* diák is különb, mint azok az „empiricus jelenségek“, akik itt most egymást számoltatják. Mi más nyilatkozik ebben, mint az az ősi hiányérzet, mely nem a társadalom, vagy éppen az egyház által belénk nevelt conventionalis hazugság, hanem minden emberi művelődésnek és egyéni fejlődésnek első mozgatója. Nem e világban gyökerezik ez és nem e világban ér véget ; hanem csak az eszmények világából születhetik és csak az eszmények megvalósításában érhet véget.

A legáltalánosabb megnyilatkozása ennek az emberiség eszményítő hajlama. Minden vallás a maga szentjeit, minden nemzet a maga hőseit eszményíti, azaz nem olyanoknak látja őket, amilyeneknek a földi kicsinyes, ellenséges és nehéz viszonyok között lenniök a valóságban sikerült ; hanem olyanoknak, amilyeneknek kellett volna lenniök és amilyenek legjobb tehetségük szerint akartak is lenni. Azt a hiányt, amit az ember önmagában érez, hőseiben kipótolva kénytelen látni, ha csak a saját fogyatkozását erénynek nem akarja minősíteni. Így lesznek a múltak hőseiből, vértanúiból és szentjeiből a jövő vezérsillagai. Világító és vonzó példányképek, amelyek valósággal eleven személyes erővel bírnak és ezer meg millió jellem kialakulására jótékony nemesítő hatást gyakorolnak. Ez az ember fejlődésének útja. Ez ellen küzdeni lehet iskolamesteri pedantéria ; de nem bölcsesség és nem az emberi genius felismerése. Amit mutat az is, hogy a holtaknak abban a vivisectionjában, amit a legújabb kori történetírók lélektani analysisnek neveznek, de ami a gyakorlatban rendszeren a hősök és szentek glóriájának elhomályosítása, az eszményképek leszállítása, csak kevés, leginkább perversus lélek találja örömét, a természetes, egészséges, józan lelkek óriási nagy többsége megbotráncokzik benne. Hogy milyen ősi az emberben ez a hiányérzet és az ennek pótlására irányuló törekvés, azt számtalan kicsiny és nagy jelenség mutatja. Ide tartozik első sorban a ruha és ékszer viselése, annyival is inkább, mert az a legnagyobb

valószínűség szerint kultuszi eredetű. Minden ékszer többnyire amulett vagy talizmán volt eredetileg, mely az ember fogyatkozásait magasabb erők hatalmának közvetítésével pótolta.

Ebben a beállításban a görög játékok is úgy tűnnek fel előtünk, mint az emberi testnek, e törékeny és fogyatékos szervezetnek, de mégis az érzéki világ dicső koronájának eszményképéhez való közelebbvitelére szolgáló törekvések. A görög filozófia pedig ma is méltán bámulatot érdemlő nemes törekvés annak az eszménynek a megvalósítására, amit a biblia úgy fejez ki, hogy az Isten az embert a saját képére és hasonlatosságára teremtette. Az erény tanítása volt ennek célja, és az erény taníthatósága a kiindulási pontja. Ennek a gigási törekvésnek némelyek által talán tagadott, de egészében mindnyájunk előtt nyilvánvaló csődje az emberiségnek szívet facsaró, de dicsőséges tragoediája. És ami a testgyakorló játékoknak és a filozofiának nem sikerült a valóságban, azt a görög művészet és költészet a képzeletben akarta elérni; amaz az emberi testnek, emez az emberi jellemnek eszményi formáját tükröztetvén vissza. Hogy hősei közül a rendes emberi méreteket egynek az erkölcsi jelleme sem haladja felül, az csak azt mutatja, hogy az ember még képzeletben sem tudja a maga magasabb eszményképét elérni. És ennek az eleddig legtökéletesebbnek elismert emberfajnak az a minden idők lelkesült csodálatát kihívó nagyszabású törekvése, hogy az embert fogyatkozásainak önmagából kifejtett pótlásával emelje fel a maga eszményképéhez, fájdalmas bukással végződött

A görög világ fejlődésének ellenképe, és pedig az annak megfelelő, azt kiegészítő ellenkép áll előttünk a zsidó világban. Itt a hiány érzet a bűnbánatban, a pótlásra való törekvés pedig a váltság után való sóvárgásban jelentkezik. Nem bájos játékok, hanem szörnyű haláltusák közt; nem a filozófusok szórakoztató elmélkedései, hanem a próféták lángostorai közt haladt e nép rendeltetésének útján, mely a szenvedések és megaláztatások, mely a halálnak útja volt: és nem mosolygó művészetben, sem nem képzelet szülte daliákban tükrözteti vissza eszmények után való égő vágyakozását, hanem szíve vérével írta bele a világtörténelembe életének kínok, keservek és halálok által leszűrődött és megszentelt örökigazságát: „Minden test fű és minden szépsége, mint a mező virága“ (Jes 40, 6): „csak az Úrban van minden igazság és erő!“ (Jes 45, 24). E nép nem a dolgok belső igazságát kereste fürkésző szemekkel, hanem a saját igazságát felhőbe néző szemekkel. Azt az ő isteni

jogon alapuló igazságát, melyet most porba tiportak a gyűlölt idegenek, de amelyet az Úr annál ragyogóbban fog napfényre hozni. E népet nem a képzelem vitte álmovilágokba fényes szárnyain, hanem a lihegő gyűlölet és az égő, kínos vágy ragadta viharszárnyakon földrengések és csillaghullások közt a váltság felé, magának az égnek is megostromlására: „Oh, vajha megszakasztanád az egeket és leszállanál, előtted a hegyek elolvadnának; mint a tűz meggyújtja a rőzsét, a vizet a tűz felforralja; hogy nevedet ellenségidnek megjelentsd, hogy előtted reszkessenek a népek; hogy cselekednél rettenetes dolgokat“ (Jes 64, 1. 2.). Csak itt, ezen a köny- és véráztatta földön, csak itt, e közt a bűnben meghalt és hitben feltámadt, ebben a nyomorúságban és tehetetlenségben vergődő és épen ezért váltság után epedő és a diadalmas és dicsőséges élet vágyában égő nemzetben jelenhetett meg az, akiben az Úrnak minden igazsága és ereje megvalósult, és akinek teljességéből vetiek az apostoiok és hívők kegyelmet is kegyelemért (Ján. 1, 16).

Csak itt jelenhetett meg; de itt szükségképen meg kellett jelenie. És uralma alá kellett hajtania a zsidó és görög világot, hogy az egyiknek bűnbánatát a másiknak erényre való törekvésével, az egyiknek váltságvágyát a másiknak alkotásvágyával összekötve, meghódítsa az egész világot. Mert szükségképen meg kell hódítani az egész világot. „Mert tetszett az egész teljességnek Ő benne lakozni“ (Kol. 1, 19). És épen erre a teljességre van minden egyes embernek és az egész emberiségnek is feltétlen szüksége: amelyet pedig Ő rajta kívül sehol meg nem találhat. Senkiben másban nincs meg az életnek az az igazsága, (Jes. 45, 24.) amit felelősségérzetünk megkíván, sem az erkölcsnek az az ereje, (Jes. 45, 24.) ami után büntudaton sarkailó hiányérzetünk ellenállhatatlanul hajt bennünket.

A régi görög és zsidóvilágnak és még inkább a keresztyénvilágnak története világosan mutatja tehát, hogy a Jézus Krisztus útja az emberiség igaz haladásának és egészséges fejlődésének útja volt mind eddig. És Istennek és embernek, öröknek és anyagnak meg kellene magát hazudtolnia, ha nem az lenne ezután is. Mert minden időben arra volt, arra van és arra lesz mindig legnagyobb, mondhatjuk egyetlen szüksége az emberiségnek, ami a görögnek sikertelen törekvése, a zsidónak elérhetetlen vágya volt, a keresztyénnek pedig Krisztusban megnyert kegyelmi ajándéka: a jellem teljességére. És hol van még az az intézmény a földön, mely e tekintetben

eszményképre, erőre és tényleges sikerre nézve a versenyt felvehetné a Krisztus anyaszentegyházával? A keresztyénség nem a múltakat eszményíti, hanem a jelent teszi eszményivé; nem képzeletben alkot eszményi jellemeket, hanem újjászúli a lelkeket; nem az eljövendő váltság vágyában ég, hanem a váltságban nyert kegyelemmel a jelen való élet sebeit gyógyítja, szegénységét gazdagítja.

Ime, ez a mi egyházunk. Ennek vagyunk mi szolgálói. És most, uraim, most tekintsenek bele számadó könyvükbe, ne: szívébe; és úgy feleljenek, hogyan ütött ki számadásuk? Az az emelkedő vonal, mely az emberiség eddigi haladási irányát jelzi, Isten felé mutat. A világ az Istent keresi, még az istentagadók is. És önök vezetők lesznek. Tudják már, hogy kihez kell vezetniök a keresőket? Megjárták már az utat odáig? Megtalálták az Istent? Nem tudom, hogy mit felelnek erre. Csak azt tudom, hogy társadalmunkban a keresztyén jellemek megfogytak és elszíntelenedtek; a nép széthull, mint az oldott kéve; a nyáj elhagyatottan bolyong víz nélkül való száraz helyeken. Csak azt tudom, hogy önök ebben a kínok közt forrongó magyar társadalomban vezetők lesznek! Azzal a hő kívánsággal zárom be ez iskolai évet, hogy a bűnbánat égő kínjain keresztül, mind a vérig való tusakodásokon át, a kegyelem lángoló lelkével tegye önöket képesekké e felséges hivatalra a magyarok Istene.

Dr. Kecskeméthy István.

Értesítés

az erdélyi református egyházkerület kolozsvári theologiai fakultásáról az 1914—15.tanévre vonatkozólag.

1. *Felvétel.* Az erdélyi református egyházkerület kolozsvári theol. fakultására felvétetnek:

a) a *tanintézetbe*: a református lelkészi pályára készülő theol. logus ifjak;

b) az *internátusba*: (együttlakás) és *vele kapcsolatos konviktusba* (együttélkezés): elsősorban 80, a tanintézetbe beiratkozott theol. ogus és 40, a helybeii m. kir. Ferencz József tud.-egyetem bölcsészet-, nyelv- és történelem tudományi- és mennyiségtan-természettudományi karára be íratkozott protestáns vallású tanár-növendék; másodsorban, — amennyiben hely marad, — a nevezett tud.-egyetem bármelyik karára beíratkozott protestáns vallású egyetemi hallgató, illetőleg mindenik esetben oly középiskolát végzett, s érettségi vizsgálatot tett ifjak, kik a theol. tanintézetbe, vagy az egyetemre lépni szándékoznak. (Megjegyezzük, hogy a most bezárult iskolai évben is több helyre vehettünk fel orvos-növendékeket, joghallgatókat stb., s erre a jövő évben is kilátásunk van.)

2. *A felvételért való folyamodványok* a) keresztlevéllal, b) érettségi bizonyítvánnyal (theologusoknál nem görög-póilós gymnasiumi érettségivel,) vagy leckekönyvvel (Index) vagy ezek hitelesített másolatával felszerelten és a fakultás igazgatóságához címzetten dr. Kecskeméthy István igazgató kezéhez folyó évi augusztus hó 20-ig küldendők be, a folyamodványok felzetén pontosan megjelölve a folyamodó lakását; község (esetleg utca, házsám), utolsóposta és vármegye.

Később érkezett folyamodványok nem vétetnek figyelembe, de a kellő időre beadottakra a válasz 8 nap alatt megküldetik.

Az előző évben is az intézet kötelékében volt növendékeknek — amennyiben okmányaikat ki nem vették és ösztöndíjat nem kérelmeznek — elég csak levélben jelentkezniök, *de a jelentkezés okvetlen szükséges.*

3. *Díjak.* Minden felvett növendék a beíratkozás alkalmával beíratkozási díj közös cím alatt — nyugdíj (6 K), könyvtárdíj (2 K), felszerelési díj (8 K), ifjúsági egyleti díj (4 K) — összesen egy évre 20 (húsz) koronát tartozik fizetni; amihez járul még az újonnan jött növendékek részéről, vagy új törvények életbe léptetésekor mindenki részéről 1 — K az intézeti Törvények és Rendtartási szabályok egy példányáért és theologusoknál új leckekönyvekért (index): 1 K.

Ezenkívül:

a) Egyetemi hallgatóknak *internátusi és konviktusi díj* egy évre: 400 (négy száz) korona, melyből 40 K internátusi díj 20—20 K-ás félévi, 360 K konviktusi díj harmadéves előleges részletekben fizetendő.

b) Theologusoknak internátusi díj egy évre 40 K, 20—20 K-ás félévi előleges részletekben fizetve; *konviktusi díj* egy évre 300 (három száz) korona harmadéves előleges részletekben fizetve.

A konviktusi díjak harmadéves előleges részletekben és pedig: 1. szeptemberi beíratkozások alkalmával; 2. dec. 1-én és 3. április 1-én fizetendők, egész évre kötelezők és a szülők (gyám) által megfelelő tanukkal (egyik lehet az illetékes lelkész) tanuzott és kezesekkel kezeselt „Kötelezvény“-ben vállalandók el, melynek ür lapja a felvételi értesítéskor mindenkinek megküldetik, s megfelelően kitöltve és aláírva a beíratkozáskor adandó be. *Aki kötelezvényét beíratkozás alkalmával be nem nyújtja, az internátusba föl nem vétetik.*

A theologusok azonkívül az I. félévi beíratkozáskor 2 K „*Theologus kör*“-i díjat tartoznak fizetni. Maguk fizetik továbbá, a helybeli tudományegyetemen heti 10 óráig kötelezetten hallgatóndó bölcsészeti és nevelésoktatástani tudományokból kijelölt tárgyak után a *beíratkozási* (10 K) és *tandíjat*, mely utóbbi félévenként 33 korona.

Fizet továbbá:

c) az internátusban bennlakó minden növendék az I. félévi beíratkozás alkalmával, de egész évre 10 (tíz) K *világítási díjat*, a bevezetett villanyvilágítás költségeire.

4. *Kedvezmények és ösztöndíjak.* (Lásd 70—1909. egyh.-ker. közgy. jksz. Szabályzatot.) Az intézet beiratkozott növendékeinek a következő kedvezmények és ösztöndíjak állanak szolgálatukra

a) *Theologusoknak:*

α) Minden theologusnak tandíjmentesség a theol. fakultáson hallgatott tárgyak után.

β) 16, egyenként kétszáz koronás — félévenkinti részletekben utólagosan kifizetendő — ösztöndíj a nagyenyedi Bethlen-kollégiumtól járó fejedelmi alapítványból.

γ) 20, egyenként száz koronás — félévenkénti részletekben utólagosan kifizetendő — ösztöndíj az egyházkerület által a Cecse-és Baldácsy-alap számadási feleslege terhére engedélyezve,

δ) Ünnepi követségek (legatio).

ε) 650 K pályadíjakra.

Összes segély — a tandíjmentességet nem számítva — körül belül évi 20.000 korona.

b) *Tanárnövendékeknek:* a m. kir. kultuszminiszter úr által engedélyezett ingyen konviktsi és internátusi ellátás 18 tanárjelölt részére.

Az a) β) alatt jelzett ösztöndíjakért a folyamodványok a Bethlen-kollégium Méltóságos Előljáróságához, az a) γ) alattiakért a theol. fakultás Előljáróságához, a b) alattiakért a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Őnagyméltóságához címezendők, de mindenik a theol. fakultás igazgatóságához adandó be *f. évi augusztus hó 20-ig.* Az ösztöndíjakért való folyamodványokhoz, a felvételi kéreéshez csatolandó okmányokon kívül (2 pont) mellékelni kell még: a szülők az évben kiállított hitelesített adókönyvi kivonatát és családi értesítőjét. *Aki a jelzett időig nem folyamodik, vagy nem jelentkezik* — még ha a stipendiumot élvezte is — *eltávozottnak tekintetik,* s helye mással töltetik be.

A theologiai tanfolyamra, a bennlakásba és tápintézetbe való felvételnél és mindennemű jótétemények odaítélésénél az egyenlő előmenetelt és magaviseletet tanusító és egyenlő családi és vagyoni viszonyok között élő ref. ifjak közül az erd. egyházkerület kötelékébe tartozó szülőknek s ezek között is lelkészeknek, tanároknak, s felekezeti tanítóknak és kántoroknak gyermekeit elsőség illeti meg.

A Bethlen-kollégiumtól járó ösztöndíjakra csak oly theol. ifjak ajánlhatók és vehetők fel, akiknek megelőző félévi leckekönyve általános jeles (1), kivételes esetben jó (2), magaviselete példás-

szorgalmas, kitaró Egyenlők között előnyben részesítendők a nagyenyedi Bethlen-kollégiumban tanult ifjak. Ez ösztöndíjakra felajánlhatóak a theol. fakultás 1. évi tanfolyamára beiratkozott olyan ifjak is, akiknek érettségi bizonyítványa általános jeles (1).

A Gecse—Baldácsy ösztöndíjakat csak legalább jó (2) előmenetelű ifjak kaphatják meg. (Különböző, méltánylást érdemlő esetekben feltételesen elégséges előmenetelűek is részesíthetők benne.)

Minden, az intézetbe felvett, theol. ifjú a beiratkozás alkalmával kötelezvényt tartozik kiállítani arról, hogy amennyiben a fentebbi a) β) és a) γ) pontokban említett ösztöndíjakban részesül a fakultás részéről, a theol. tanfolyam bevégzése után legalább (2) évi rendes lelkeszi szolgálatot fog teljesíteni az erd. ref. egyházkerület kötelékében, ha pedig akár a tanfolyam bevégzése előtt, akár azután, az említett kétévi rendes lelkeszi szolgálat teljesítése nélkül távoznék az erdélyi egyházkerület kötelékéből, az élvezett jótéteményt visszatéríti a fakultásnak.

Az ösztöndíjakért való folyamodások eredménye az illető tényezők döntéséről vett értesítés után (remélhetőleg október hó végéig) azonnal tudtúl adatik az érdekelteknek.

5. *Beiratkozás.* A jövő tanévre való beiratkozások szept. hó 8. és 9. napjain lesznek és pedig 8-án az I—II., 9-én pedig a III—IV. éveseké.

A folyamodásuk alapján írásbelileg előjegyzett ifjak közül, „a theológiára teljesen ép, minden testi fogyatkozás nélkül levő ifjak vehetők fel, erre vonatkozó bizonyítvány alapján“ (56—1906. egyh.-ker. kgy. jksz.); az internátusba pedig a fakultás Előljáróságának határozata értelmében, csak azok fognak véglegesen fölvétetni, beiratkozáshoz bocsáttatni és beköltözködhetni, akiket az intézeti orvos, előzetes vizsgálat után teljesen egészségesnek fog találni. Ezért a beiratkozás előtt, a beiratkozásra kitűzött napokon, az akkor az intézetben tartózkodó intézeti orvos úr által, tartozik magát minden jelentkező ifjú megvizsgáltatni s tőle a felvehetőséget igazoló bizonyítványt hozni az igazgatóhoz.

A beíratáskor minden felvett növendék tartozik befizetni az igazgató kezéhez a beíratási díjat; továbbá az egész évi világlítási díjat, az internátusi díj első félévi — és konviktusi díj első évharmadi részletét az internátus- és konviktus-felügyelő tanárnak (dr. Bartók György) kezéhez. Ezek lefizetése nélkül senki az intézetbe be nem írható.

A régi növendékek közül azok, akik az előző évekről bármiféle iskolai díjjal hátralékban maradtak, addig be nem írhatók, míg hátralékaikat előzőleg az igazgatónál ki nem egyenlítették.

6. *Internátus.* A bennlakásra felvett ifjak szeptember 7-én jöhetnek. Beíratkozásuk és esedékes díjaik lefizetése után az internátus felügyelő tanára helyezi el a szobákban kettős, illetve négyes csoportokban, hol lakást (fűtéssel, világítással és takarítással) kapnak ágygal, dolgozóasztallal, székkal, szekrénnel és modernül felszerelt mosdóval.

Az ágyak az Elöljáróság 1910. június 24-iki határozata alapján közegészségi érdekből vassodrony-ágybetéttel szereltettek fel, de az *összes ágyneműt — az ágytakaró kivételével, amit az intézet ad — az ifjaknak kell magukkal hozni és pedig egy 185 cm, hosszú, 78 cm. széles, 3 részből álló levarrt matrácot, 1 vagy 2 vánkost, 1 paplant legalább 2—2 húzattal, illetőleg lepedővel.* Ezek és a tisztaságra tartozó másfajta felszerelés nélkül a beköltözés nem engedhető meg.

7. *A konviktus.* A konviktusban a főzés szeptember 8-án kezdődik. Az ifjak a konviktusban naponként háromszori étkezést kapnak és pedig: reggelenként 3 dcl. tejeskávét egy 120 grammos zsemlyével: ebédre 3 tál ételt (leves, marhahús, körözve és mártással, vagy sült körözve, és főzelék rátéttel, vagy tészta és hozzá 200 gramm kenyér); vacsorára mindig sült és 200 gramm kenyér. Minden ifjú a kétszeri étkezéshez 300 gramm első minőségű húst kell hogy kapjon, csont nélkül számítva. Az ételek minősége és a hozzájuk használt anyagok az intézeti orvos vezetése alatt ellenőriztetnek.

Szeptember 7-ike előtt bennlakást és szeptember 8-ika előtt kosztot az intézet helyiségében senki sem kaphat, még külön kérelemre és fizetés mellett sem.

8. *Az 1914—15. tanév ünnepélyes megnyitása* szeptember hó 13-án d. e. 11 órakor lesz a fakultás épületének dísztermében.

9. A javító és pótkollokviumok szept. 7-én kezdőnek az illetékes tanár urak előtt, kiknél az illetőknek a rendkívüli kollokviumokat engedélyező tanárkari határozattal és az esetleges rendkívüli kollokviumi díjaknak (tárgyanként 10 korona) az igazgató kezéhez történt lefizetését igazoló nyugtákkal kell jelentkezniök. De azoknak, akik ezen a napon sem teszik le kielégítő eredménnyel elmutasztott, vagy elégtelen kollokviumaikat, újabb határidő nem engedélyez-

tetik. Akik azonban kollokviumaikat a megelőző félév végén indokolatlanul mulasztották el letenni, vagy elégtelen osztályzatot nyertek: a következő félévben semmiféle intézeti kedvezményre igényt nem tarthatnak.

10. *A theologiai javító alapvizsgálat* (I. és II. javító lelkész-képesítő vizsgálat) szeptember 10—12. napján fog megtartatni, melyre szept. 9-én délután kell a fakultás igazgatójánál jelentkezni. Vizsgára csak azok bocsáttatnak, akik előbb összes fennálló tartozásaikat a vizsgadíjakkal együtt lefizették (346—1907. számú igaztanácsi rendelet). Magától értetik, hogy e vizsgálatokra csak olyanok bocsáttatnak, akik javításra útasítottak; teljes vizsgára csak abban az esetben bocsátható valaki ez alkalommal, ha igazolni tudja, hogy a rendes vizsgálatra külföldi tanulmányok folytatása miatt nem állhatott.

11. Esetleges tudakozódások a theol. fakultás igazgatójához intézendők (Kolozsvár, Bocskai-tér 1. szám).

Dr. Kecskeméthy István
a theol. fakultás igazgatója.

TARTALOM.

	Lap
I. Még három szemelvény keleti útamból. (Iskolai évmegnyitó beszéd.) <i>Dr. Kecskeméthy István</i> theol. igazgató	3
II. Az 1913—14. tanév történetéhez	17
III. A fakultás Előljárósága és Tanárkara	32
IV. A theologiai szakon végzett tananyag ---	35
V. Theologiai alap- és lelkészképesítő vizsgálatok	38
VI. A fakultás könyvtára. <i>Dr. Bartók György</i>	40
VII. Internátus és Konviktus. <i>Dr. Bartók György</i>	42
VIII. Ifjúsági egyesületek zárjelentései	44
IX. Statisztikai adatok	51
X. Az intézet növendékeinek névsora	54
XI. Pályázatok és jutalmak az 1913—14. évre	59
XII. Évzáró beszéd. <i>Dr. Kecskeméthy István</i> theol. igazgató	61
XIII. Értesítés az 1913/14. iskolai évre	68
